

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ  
ΣΧΟΛΗ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ  
ΤΜΗΜΑ: ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ



# ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΘΕΜΑ: ΠΕΡΙΔΙΑΒΑΙΝΟΝΤΑΣ ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ  
ΠΟΛΗΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ  
ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ  
ΑΝΑΠΤΥΞΗ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ  
ΚΑΛΑΜΑΤΑ.**

**ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗ: ΑΝΔΡΙΑΝΟΥ  
ΑΓΓΕΛΙΚΗ  
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΚΟΝΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ**

# Περιεχόμενα

<u>ΕΝΟΤΗΤΑ 1: Ο ΤΟΠΟΣ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ</u> .....	6
<u>1.1 Λίγα λόγια για την πόλη</u> .....	7
<u>1.2 Η ιστορία της Καλαμάτας</u> .....	7
<u>1.2.1. Η Ιστορία της Πόλης</u> .....	7
<u>1.2.2 Ιστορικές στιγμές και γεγονότα που έλαβαν χώρα στην Καλαμάτα</u> .....	8
<u>1.3 Το πλήγμα που δημιούργησε στην Καλαμάτα ο σεισμός του 1986</u> .....	13
<u>ΕΝΟΤΗΤΑ 2: ΤΟ ΑΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ, Ο ΑΣΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ – ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ</u> .....	16
<u>2.1 Το αστικό κέντρο, ο αστικός χώρος</u> .....	17
<u>2.2 Ο αστικός χώρος στην Καλαμάτα</u> .....	18
<u>2.2 Τοπογραφική διαφοροποίηση (1688 – 1993)</u> .....	19
<u>2.2.1 Άποψη της Καλαμάτας το 1688</u> .....	19
<u>2.2. Σχέδιο της πόλεως το 1905</u> .....	20
<u>2.3 Απόκομμα χάρτη της Καλαμάτας το 1993</u> .....	22
<u>ΕΝΟΤΗΤΑ 3: ΤΑ ΚΤΙΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥΣ</u> .....	24
<u>3.1 Η έννοια του κέντρου της πόλης</u> .....	25
<u>3.2 Τα κτίρια της Καλαμάτας</u> .....	25
<u>3.2.1 Το κάστρο της Καλαμάτας</u> .....	26
<u>3.2.2 Το βυζαντινό εκκλησάκι των Αγίων Αποστόλων</u> .....	27
<u>3.2.3 Η Μητρόπολη της Υπαπαντής του Χριστού</u> .....	28
<u>3.2.4 Το πάρκο Σιδηροδρόμων</u> .....	29
<u>3.2.5 Το θέατρο της Καλαμάτας</u> .....	31
<u>3.2.6 Παλιά αρχοντικά, κτίρια του κέντρου της πόλης</u> .....	32
<u>ΕΝΟΤΗΤΑ 4: ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΠΟΥ ΕΔΡΕΥΟΥΝ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ</u> .....	41
<u>4.1 Η Δημοτική Επιχείρηση Πολιτιστικής Ανάπτυξης Καλαμάτας (Δ. Ε. Π. Α. Κ.)</u> .....	42

<u>4.2 Εικαστικό εργαστήρι – Δημοτικό ωδείο – Διεθνές κέντρο χορού.....</u>	43
<u>4.2.1 Εικαστικό Εργαστήρι.....</u>	43
<u>4.2.2 Δημοτικό Ωδείο .....</u>	44
<u>4.2.3 Διεθνές Κέντρο Χορού: .....</u>	45
<u>4.3 Ο Σύλλογος Προς Διάδοσιν των Γραμμάτων.....</u>	46
<u>4.4 Το Μεσσηνιακό Ερασιτεχνικό Θέατρο (Μ.Ε.Θ.) .....</u>	47
<u>ΕΝΟΤΗΤΑ 5: ΟΙ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΠΛΑΤΕΙΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ.....</u>	50
<u>5.1 Οι τέσσερις μεγαλύτερες πλατείες της Καλαμάτας, από τη σκοπιά παλαιότερων χρόνων.....</u>	51
<u>5.1.1 Η πλατεία 23<sup>ης</sup> Μαρτίου.....</u>	51
<u>5.1.2 Η πλατεία των Αγίων Αποστόλων.....</u>	52
<u>5.1.3 Η πλατεία της Υπαπαντής.....</u>	53
<u>5.1.4 Η πλατεία Βασιλέως Γεωργίου.....</u>	54
<u>5.2 Οι τέσσερις αυτές πλατείες σήμερα.....</u>	55
<u>ΕΝΟΤΗΤΑ 6: ΟΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΤΗΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ ΚΑΙ Η ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ.....</u>	60
<u>6.1 Οι Υπηρεσίες του κέντρου της πόλης.....</u>	61
<u>6.2 Η εμπορική δραστηριότητα στην Καλαμάτα και οι επιχειρήσεις στο κέντρο αυτής.....</u>	62
<u>ΕΝΟΤΗΤΑ 7: ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ.....</u>	65
<u>7.1 Παρουσίαση Ερωτηματολογίου.....</u>	66
<u>7.2 Παρουσίαση Αποτελεσμάτων.....</u>	67
<u>7.3 Ανάλυση αποτελεσμάτων.....</u>	75
<u>Βιβλιογραφία .....</u>	79

# **ΕΝΟΤΗΤΑ 1: Ο ΤΟΠΟΣ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ**

## 1.1 Λίγα λόγια για την πόλη

Η Καλαμάτα είναι η πρωτεύουσα του νομού Μεσσηνίας και κεντρικό λιμάνι της Νότιας Ελλάδας στο μυχό του Μεσσηνιακού κόλπου. Χαρακτηρίζεται από τη καλή ρυμοτομία της και την οικονομική, πολιτιστική, πνευματική και καλλιτεχνική δραστηριότητά της. Η πόλη βρίσκεται στη νοτιοδυτική Πελοπόννησο και είναι η δεύτερη μεγαλύτερη μετά την Πάτρα. Η σύγχρονη Καλαμάτα είναι κτισμένη κατά μήκος του ποταμού Νέδοντα, στις παρυφές του όρους Καλάθι (τμήμα του δυτικού σκέλους του Ταυγέτου) και απέχει 237 χιλιόμετρα από την Αθήνα. Διαθέτει σύγχρονη υποδομή στο κεντρικό και νότιο τμήμα της ενώ διατηρεί τη παραδοσιακή της πλευρά στο βόρειο και ανατολικό μέρος της. Ο πληθυσμός του Δήμου της Καλαμάτας ήταν το 2001, 57620 κάτοικοι (e-city.gr, 2010).

Η Καλαμάτα είναι εμπορικό και βιομηχανικό κέντρο και άρχισε να αναπτύσσεται στα τέλη του 19<sup>ου</sup> και στις αρχές του 20<sup>ου</sup> αιώνα. Από το λιμάνι της εξάγονται προϊόντα της Μεσσηνιακής γης (όπως σταφίδα, ελιές, λάδι, σύκα και μετάξι) και εισάγονται πρώτες ύλες και βιομηχανικά προϊόντα από τα λιμάνια της Μεσογείου.

## 1.2 Η ιστορία της Καλαμάτας

### 1.2.1. Η Ιστορία της Πόλης

Η περιοχή της Καλαμάτας κατοικήθηκε από το 2600 π.Χ. περίπου, από τους πρώτους Έλληνες που πιθανώς κατέβηκαν από τη Θεσσαλία. Το διάστημα μεταξύ των χρόνων 740-460 π.Χ. πραγματοποιήθηκαν τέσσερις Μεσσηνιακοί πόλεμοι. (ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ, 1995)

Η Καλαμάτα είναι χτισμένη στη θέση των αρχαίων Φαρών η οποία τοποθετείται αρχαιολογικά στην περιοχή του ενετικού κάστρου της πόλης. Κατά την μυκηναϊκή περίοδο η πόλη αναφέρεται με το όνομα Φήρη και σύμφωνα με τον Όμηρο ήταν μία από τις επτά πόλεις που υποσχέθηκε ο Αγαμέμνονας στον Αχιλλέα προκειμένου να

τον εξευμενίσει και να επιστρέψει στη μάχη, ενώ αναφέρεται και ως σταθμός στο ταξίδι του Τηλέμαχου όταν αναζητούσε τον πατέρα του Οδυσσέα.

Κατά την κλασική εποχή η πόλη έχει περιορισμένη ιστορική σημασία καθώς βρίσκεται υπό την κατοχή της Σπάρτης από τον 8ο έως τον 4ο πΧ αιώνα, όποτε και κατακτάται από τους Πέρσες υπό τον Φαρνάξη.

Η μετονομασία των Φαρών σε Καλαμάτα ανάγεται στον 7<sup>ο</sup> και στον 8<sup>ο</sup> αιώνα, περίοδο με πληθυσμιακές αλλαγές. Ήταν η πρωτεύουσα της Μεσσηνίας ήδη από τους βυζαντινούς χρόνους και τους επόμενους αιώνες καταλήφθηκε, μεταξύ άλλων, από Φράγκους, Τούρκους και Ενετούς. Αρχαιολογικά ευρήματα καταδεικνύουν τη συνεχή κατοίκηση της περιοχής από τους προϊστορικούς μέχρι τους Ρωμαϊκούς χρόνους ενώ από την ρωμαϊκή εποχή μέχρι την μεσοβυζαντινή περίοδο σιγή καλύπτει την ιστορία της Πόλης. (ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ, 1996)

## 1.2.2 Ιστορικές στιγμές και γεγονότα που έλαβαν χώρα στην Καλαμάτα.

### 1.2.2.1 Γεγονότα της Α΄ Τουρκοκρατίας.

Το πρώτο πολεμικό γεγονός των αρχών αυτής της περιόδου ήταν η απόπειρα να γίνει η απελευθέρωση της Πελοποννήσου (1463-1479) από τις δυνάμεις των Ελλήνων και των Βενετών συμπολεμιστών τους. Η επαναστατική αυτή ενέργεια είχε δυσμενείς συνέπειες και για την περιοχή της Καλαμάτας.

*Ύστερα από συμφωνία στρατιωτικής συνεργασίας, η οποία έγινε μεταξύ των Βενετών, των Μανιατών και των Αρβανιτών, στις 25 Ιανουαρίου του 1463 αναχώρησε για επιχειρήσεις στο Ιόνιο και το Αιγαίο ο Βενετσιάνικος στόλος. Την ίδια εποχή η γερουσία της Βενετίας απέστειλε στην Πελοπόννησο τον αρχιστράτηγό της, μαζί με είκοσι χιλιάδες άντρες, με εντολή να μεταβούν στο Ναύπλιο και να αρχίσουν τις επιχειρήσεις κατά των Οθωμανών, ελευθερώνοντας το Άργος. Το σχέδιο στέφτηκε με επιτυχία, έχοντας και τη συνεργασία των δυνάμεων του Βενετσιάνικου στόλου που*

Η παρούσα πτυχιακή εργασία αποπειράται να μελετήσει τα διάφορα χαρακτηριστικά του κέντρου της Καλαμάτας και το πώς αυτά αλληλεπιδρούν. Αρχικά γίνεται αναφορά στην ιστορία της πόλης και στα γεγονότα που τη σημάδεψαν εντονότερα από τους προϊστορικούς χρόνους έως τον 20<sup>ο</sup> αιώνα. Στη συνέχεια αναλύεται ο αστικός χώρος της Καλαμάτας και το πώς αυτός διαμορφώθηκε στο πέρασμα του χρόνου, καθορίζοντας τη σημερινή της ταυτότητα. Αυτό οδηγεί στην περιγραφή των βασικότερων κτιρίων του κέντρου τα οποία δεσπόζουν στο κέντρο της Μεσσηνιακής πρωτεύουσας και συμβάλλουν στη γενικότερη εικόνα που αποκομίζει ο επισκέπτης του.

Σε επόμενο κεφάλαιο περιγράφεται και αναλύεται το έργο των διαφόρων συλλόγων που εδρεύουν στο κέντρο και εμπλουτίζουν τη πολιτιστική και καλλιτεχνική ταυτότητά του ενώ μετά παρουσιάζονται οι τέσσερις μεγαλύτερες πλατείες του με αναφορές στη συμβολή τους στον αστικό χώρο. Προχωρώντας, ο αναγνώστης θα βρει πληροφορίες που καταδεικνύουν τη σημαντικότητα του κέντρου στην οικονομική ζωή της πόλης ενώ στο τελευταίο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας που πραγματοποιήθηκε σε επιχειρηματίες του κέντρου ως προς τα χαρακτηριστικά των επισκεπτών του, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν καθώς και το ρόλο που πιστεύουν πως η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να έχει για την επίλυσή τους.

κατέπλευσε στο Ναύπλιο την 1<sup>η</sup> Αυγούστου του ίδιου έτους. (ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ, 1996)

Παρόλο που στην αρχή οι κοινές δυνάμεις σημείωσαν κάποιες επιτυχίες, στο τέλος ατύχησαν. Υποχωρώντας προς την Κορώνη και τον Ταΰγετο, οι συμπολεμιστές βρέθηκαν στην περιοχή της Καλαμάτας κάτω από τα τείχη της οποίας δόθηκε η τελευταία μάχη του πολέμου. Η κατάληξη ήταν και πάλι εις βάρος των Βενετών και των Ελλήνων. Όσοι πιάστηκαν αιχμάλωτοι οδηγήθηκαν από τους Τούρκους στην Καλλίπολη. Από όσους γλίτωσαν, οι Βενετοί κατέφυγαν στην Κορώνη, οι Αρβανίτες στις ορεινές περιοχές τους και οι Μανιάτες στα βουνά τους.

Το δεύτερο πολεμικό γεγονός έλαβε χώρα το 1645-1669, κατά τη διάρκεια του δεύτερου Τουρκοβενετικού πολέμου, ήταν η απελευθέρωση της Καλαμάτας από τις δυνάμεις των Βενετών, τους Μανιάτες και τους Αρβανίτες της περιοχής. Κατά τη διεξαγωγή των πολεμικών επιχειρήσεων που είχαν σαν τουρκικό στόχο την κατάληψη της Κρήτης, την οποία μέχρι το 1669 κατείχαν οι Βενετοί, ο βενετός αρχιστράτηγος κατέπλευσε το λιμανάκι των Κιτριών. Εκεί τον περίμεναν και τον υποδέχτηκαν με πυροβολισμούς περίπου τρεις χιλιάδες Μανιάτες.

Τα βενετσιάνικα πολεμικά, αποβίβασαν όλες τις δυνάμεις τους στην παραλία της Καλαμάτας. Οι Τούρκοι στην αρχή προσπάθησαν να αντιμετωπίσουν τις χριστιανικές δυνάμεις, αλλά όταν οι τάξεις τους διαλύθηκαν από το ιππικό των Βενετσιάνων, αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν. Άφησαν εκεί τα υπάρχοντά τους και αναχώρησαν από το Κάστρο και την πολιτεία προς την Ανδρούσα.

Όσοι αφελείς Καλαματιανοί υποδέχτηκαν τους Βενετσιάνους, τους Μανιάτες και τους Αρβανίτες σαν ελευθερωτές, είδαν μπροστά στα μάτια τους να τους λεηλατούν τα περιουσιακά τους στοιχεία και να καταστρέφουν τις κατοικίες τους. Τελικά η απελευθέρωση της πόλης ολοκληρώθηκε. Οι Μανιάτες και οι Αρβανίτες γύρισαν στον τόπο τους και οι Βενετοί απομακρύνθηκαν από τις Μεσσηνιακές ακτές.

Οι Βενετοί κατακτητές, μετά την αφαίρεση των εδαφών της Πελοποννήσου, το 1685 διαίρεσαν την εδαφική περιοχή της σε διοικήσεις και κάθε διοίκηση σε κάποιο αριθμό επαρχιών. Η πόλη της Καλαμάτας υπάγονταν στην διοίκηση της



Μεσσηνίας, η οποία είχε πρωτεύουσα την Κορώνη αρχικά και το 1700 είχε την Μεθώνη, και στην επαρχία της Καλαμάτας.

#### 1.2.2.2 Η 25η Μαρτίου του 1821 στην Καλαμάτα.

Με αφορμή το εκκλησάκι των Αγίων Αποστόλων που βρίσκεται στην παλιά πόλη της Καλαμάτας, το οποίο περιγράφεται αναλυτικά σε επόμενο κεφάλαιο, θα αναφερθούμε στα γεγονότα της Επανάστασης του 1821 που έλαβαν χώρα στην πόλη αυτή.

Η ημέρα για την κήρυξη της Επανάστασης στην Ελλάδα είχε οριστεί η 25<sup>η</sup> Μαρτίου. Στις 23 Μαρτίου του 1821 ο Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης και ο Παπαφλέσσας μαζί με άλλους Μεσσηνίους επαναστάτες, κήρυξαν στην Καλαμάτα την έναρξη της επανάστασης με δήλωση προς τους Ευρωπαίους ότι από τότε και στο εξής οι Έλληνες θα αποτελούσαν αυτόνομο έθνος.

Το τελευταίο δεκαήμερο του μήνα αυτού η επαναστατική σημαία είχε υψωθεί στις περισσότερες επαρχίες της Πελοποννήσου. Οι Τούρκοι είχαν υποπευθεί και στη συνέχεια πληροφορηθεί για την προετοιμασία των Ελλήνων για εξέγερση και είχαν συγκεντρωθεί σε διάφορα σημεία. Στα μέσα του Μαρτίου, μεμονωμένα επεισόδια αποτέλεσαν τον προάγγελο της ένοπλης σύγκρουσης και στις 21 Μαρτίου εξακόσιοι αγωνιστές με επικεφαλής προκρίτους της Αχαΐας πολιορκήσαν τους τρεις Πύργους των Καλαβρύτων και ανάγκασαν τους Τούρκους, ύστερα από αντίσταση πέντε ημερών, να παραδοθούν .

Στην Πελοπόννησο οι εχθροπραξίες άρχισαν με πολιορκίες των κάστρων, στα οποία είχαν καταφύγει οι Τούρκοι. Γύρω από αυτά σχηματίστηκαν τα πρώτα στρατόπεδα και συγχρόνως γίνονταν έλεγχος των οδικών αρτηριών προς το εσωτερικό της από τους αγωνιστές και των θαλασσών από τα νησιώτικα πλοία.

Οι Τούρκοι της Βοστίτσας, πληροφορημένοι για τη συγκέντρωση επαναστατών στην περιοχή, εγκατέλειψαν την πόλη και στις 23 Μαρτίου υψώθηκε από τον Ανδρέα Λόντο η επαναστατική σημαία. Την ίδια μέρα δύο χιλιάδες αγωνιστές, με επικεφαλής τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, τον Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη

και άλλους οπλαρχηγούς απελευθέρωσαν την Καλαμάτα από τον τουρκικό ζυγό, εκτός από τα φρούρια της Μεθώνης και της Κορώνης.

Καθοριστική, επίσης, για την εμπέδωση του αγώνα, υπήρξε η πολιορκία της Τριπολιτσάς που σχεδιάστηκε και οργανώθηκε από των Κολοκοτρώνη. *Λίγες μέρες μετά την έναρξη του Αγώνα στην Πελοπόννησο, επαναστάτησαν στη Στερεά Ελλάδα, τα Σάλωνα, το Γαλαξίδι, το Λιδορίκι, τη Θήβα, τη Λειβαδιά και την Αθήνα. Τους επόμενους μήνες η επαναστατική σημαία είχε υψωθεί στην Εύβοια, τη Θεσσαλία, τη Μακεδονία, την Κρήτη και σε πολλά νησιά του Αιγαίου.* (ΠΑΠΥΡΟΣ, 1996)

Έκτοτε η Μεσσηνία παρέμεινε ελεύθερη ως το 1825, όποτε και δέχτηκε την πρώτη επιδρομή του Ιμπραήμ. Παρά την ηρωική αντίσταση του Παπαφλέσσα στο Μανιάκι και την πανωλεθρία του τουρκικού στρατού από τους Μανιάτες στην Βέργα, ο Ιμπραήμ κατέστρεψε ολόκληρη την Πελοπόννησο. Την πυρπόλησε, έκοψε 150.000 οπωροφόρα δέντρα και έσφαξε αρκετούς ανθρώπους. Στις 20 Οκτωβρίου του 1827, ο συμμαχικός στόλος συνέτριψε τον τουρκοαιγυπτιακό στον κόλπο του Ναβαρίνου. Έτσι λοιπόν γράφτηκε στη Μεσσηνιακή γη, η αρχή του αίσιου τέλους για την Ελληνική επανάσταση.

### 1.2.2.3 Οι δύο εμφύλιοι πόλεμοι στην Μεσσηνία.

Μετά την απελευθέρωση της Καλαμάτας και των άλλων περιοχών της Πελοποννήσου άρχισαν, το 1822, δύο εμφύλιοι πόλεμοι με σκοπό την κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας. Τα αντίπαλα πολιτικά «στρατόπεδα» ήταν δύο:

α) Οι "πολιτικοί", οι δημογέροντες ή κοτζαμπάσηδες του Μοριά και οι караβοκώρηδες της Ύδρας και των Σπετσών και

β) Οι "φιλικοί", και οι "στρατιωτικοί" ηγέτες, ο Δημήτριος Υψηλάντης και οι οπλαρχηγοί της Πελοποννήσου.(ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ, 1995)

Κι από τις δύο αυτές πλευρές έγιναν διάφορες απόπειρες, η μία ενάντια στην άλλη, και τελικά η πιο ισχυρή κρίθηκε η κυβέρνηση των "πολιτικών", η οποία

κατόρθωσε να καταβάλλει τους "στρατιωτικούς". Ο Κολοκοτρώνης προκειμένου να αποφευχθεί η αιματοχυσία ανέστειλε την δράση του στις 22/05/1824.

*Τον ίδιο χρόνο (1824), άρχισε και ο δεύτερος εμφύλιος πόλεμος μεταξύ των "κυβερνητικών" και των "στρατιωτικών" και "πολιτικών" που δεν συμφωνούσαν με την νέα κυβέρνηση(ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ, 1995). Κατά τη διάρκεια της εισβολής στην Πελοπόννησο, μεταξύ άλλων, λεηλατήθηκε η Μεσσηνίας και ιδιαίτερα η Τριφυλλία.*

Τον Φεβρουάριο του 1825 έληξε ο δεύτερος εμφύλιος πόλεμος που άφησε τον λαό της Πελοποννήσου διχασμένο, τη χώρα ερημωμένη, τον στρατό διαλυμένο, και την Μεσσηνία να λεηλατείται από τα στρατεύματα.

#### 1.2.2.4 Τα μεταπολεμικά χρόνια, μετά το 1940.

*Στις αρχές Σεπτεμβρίου άρχισε η αποχώρηση των Γερμανών από την Ελλάδα. Η Καλαμάτα, λόγω θέσεως, απελευθερώθηκε πρώτη. Ποιος φανταζόταν όμως ότι θα επακολουθούσε δραματική συνέχεια. Ένας νέος πόλεμος, σκληρός, μόλις άρχισε. Με την αποχώρηση των Γερμανών στις 4 Σεπτεμβρίου του 1944, η Καλαμάτα έμεινε στα χέρια των Ταγμάτων Ασφαλείας. (ΚΛΗΡΟΠΟΥΛΟΣ, 1997)*

Τα βουνά γύρω από την Καλαμάτα ήταν γεμάτα αντάρτες και από τα χαράματα της 8<sup>ης</sup> Σεπτεμβρίου άρχισε η επίθεσή τους. Η μάχη κράτησε ολόκληρη την ημέρα και οι απώλειες αυτής ήταν μεγάλες. Πολλοί άνθρωποι σκοτώθηκαν στη μάχη, άλλοι πιάστηκαν αιχμάλωτοι και όσοι γλίτωσαν, ακολουθώντας την σιδηροδρομική γραμμή καταφύγανε στον Μελιγαλά και ενώθηκαν με το εκεί τάγμα. Πολλά σπίτια κατά τη διάρκεια της μάχης πυροβολήθηκαν ή ανατινάχτηκαν. Μεταξύ αυτών ήταν και το "Πάνθεον"<sup>1</sup>, στο οποίο τότε ήταν η έδρα της χωροφυλακής. Εκεί είχαν σκοτωθεί και κάμποσοι χωροφύλακες και τα πτώματά τους είχαν απανθρακωθεί από τη φωτιά που επακολούθησε.

---

<sup>1</sup> Σημερινή καφετέρια της πόλης.

Στις 12 του Σεπτεμβρη άρχισε η μάχη του Μελιγαλά. Ήταν μία από τις σκληρότερες μάχες του εμφυλίου πολέμου. Τελικά ύστερα από έναν τριήμερο αγώνα ο Μελιγαλάς έπεσε. Οι αντάρτες έσφαζαν αδιακρίτως αθώους και ένοχους με αποτέλεσμα να μην γλιτώσει κανείς.

Την επόμενη μέρα, με την συμμετοχή του λαού τελέστηκε στην Υπαπαντή δοξολογία και την μεθεπόμενη άρχισαν τα λαϊκά δικαστήρια, που στεγαζόνταν στον χειμερινό, τότε, κινηματογράφο "Τριανόν". Η πόλη σιγά σιγά ξαναβρήκε τους κανονικούς της ρυθμούς. Ο κόσμος άρχισε πάλι να κυκλοφορεί ελεύθερα και να βγαίνει τα βράδια.

### **1.3 Το πλήγμα που δημιούργησε στην Καλαμάτα ο σεισμός του 1986.**

Στις 13 Σεπτεμβρη του 1986 έπληξε την Μεσσηνία σεισμός μεγέθους 6,2 της κλίμακας Ρίχτερ ο οποίος ήταν ιδιαίτερα καταστροφικός. Ο εγκέλαδος προξένησε τρομακτικά πλήγματα σε ανθρώπινες ζωές, κτίρια, δρόμους, σε ολόκληρη την δομή της πόλης αλλά και πληγές στις ψυχές των κατοίκων της. Ο σεισμός αυτός είχε ως αποτέλεσμα να σκοτωθούν 20 άνθρωποι και να τραυματιστούν 80.

Στην πόλη της Καλαμάτας κατέρρευσαν τέσσερις πολυκατοικίες. Από τα 9.124 κτίρια της Καλαμάτας τότε, το 20% αυτών κρίθηκαν κατεδαφιστέα, το 16% έπαθαν σοβαρές βλάβες, το 36% έπαθαν ελαφρές βλάβες και μόνο το 28% δεν έπαθαν τίποτα. Επίσης παρατηρήθηκαν πτώσεις βράχων από τον Ταΰγετο και η κυκλοφορία στον οδικό άξονα Σπάρτης – Καλαμάτας, διακόπηκε για 24 ώρες. Ο μεγαλύτερος μετασεισμός ήταν μεγέθους 5,4 ρίχτερ και έγινε μετά από δύο μέρες.

Μετά από τις δύο ισχυρές δονήσεις του σεισμού εκδηλώθηκε αμέσως ενδιαφέρον από τον λαό, τις δημοτικές αρχές, το κράτος και την τότε Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα. Το αποτέλεσμα των παραπάνω βοηθειών ήταν να κλείσουν τα τραύματα που είχε προκαλέσει ο σεισμός έπειτα από μια δεκαετία περίπου (1995) και η Καλαμάτα να είναι και πάλι όμορφη με επισκευασμένα ή καινούργια κτίρια και

δρόμους. Μερικά παραδείγματα είναι: εντυπωσιακές κατοικίες και ναοί, το δημαρχείο και το διοικητήριο, το δημοτικό πάρκινγκ, καταστήματα στα οποία στεγάζονται δημοτικές υπηρεσίες και επιχειρήσεις και η μαρίνα.

**ΕΝΟΤΗΤΑ 2: ΤΟ ΑΣΤΙΚΟ  
ΚΕΝΤΡΟ, Ο ΑΣΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ –  
ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΗ  
ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ.**

## 2.1 Το αστικό κέντρο, ο αστικός χώρος.

Ορισμένες υποθέσεις για την κοινωνική συγκρότηση των ελληνικών αστικών κέντρων μεσαίου μεγέθους, απαρτίζουν η διαδικασία της αστικοποίησης και μερικά χαρακτηριστικά της οικονομικής βάσης, που προκαλούν συγκεκριμένες κοινωνικές και πολιτιστικές συμπεριφορές.

Η διαδικασία παρουσιάζει την αστικοποίηση ως τρόπο ζωής του κατοίκου του αστικού κέντρου που δημιουργείται και μέχρι ενός σημείου υπαγορεύεται από το αστικό περιβάλλον. Αυτός ο τρόπος ζωής δημιουργεί νέες διαστάσεις στην κοινωνική έκφραση του αστικού περιβάλλοντος και θεωρείται πως ο βαθμός αστικοποίησης των ελληνικών πόλεων μεσαίου μεγέθους βρίσκεται στα κατώτατα όρια, με τάση προς το μηδέν, μιας νοητής κλίμακας αστικοποίησης.

*Την υπόθεση αυτή στηρίζει και η έντονη παρουσία της ποσοτικής διάστασης της αστικοποίησης, που ταυτίζεται αρκετά με την έννοια της αστυφιλίας. Από την άποψη της ποσοτικής διάστασης της αστικοποίησης, που βασικοί της παράμετροι είναι η διαρκής αύξηση του πληθυσμού των αστικών κέντρων και η οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική κυριαρχία, ο ισολογισμός της αστικοποίησης στα ελληνικά αστικά κέντρα αποβαίνει θετικός (ΤΣΟΥΓΙΟΠΟΥΛΟΣ, 1981).*

Η υπόθεση για τη διαδικασία της αστικοποίησης της κοινωνίας των αστικών κέντρων μεσαίου μεγέθους στην Ελλάδα, διατυπώνεται ως εξής: Η αστικοποίηση πραγματοποιείται ως ποσοτική συσσώρευση με παράλληλη επιβίωση αγροτικών τρόπων σε βασικούς τομείς της κοινωνικής ζωής και ταυτόχρονη υιοθέτηση προηγμένων αστικών προτύπων. *Η όλη πραγματοποίηση της διαδικασίας της αστικοποίησης παρουσιάζει μια σειρά αντιφάσεων που μόνο κατά ένα μικρό μέρος αντανακλούν στις εγγενείς αντιφάσεις της ποιοτικής έννοιας της αστικοποίησης, ενώ κατά το μέγιστο και ουσιαστικό μέρος τους αναπαράγουν ειδικές αντιφάσεις της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας (ΤΣΟΥΓΙΟΠΟΥΛΟΣ, 1981).*

Οι οικονομικές αντιφάσεις – δραστηριότητες συνεπάγονται τη δημιουργία ενός πλήθους παρασιτικών πηγών εισοδήματος, τα οποία χαρακτηρίζονται από την ευκολία με την οποία δημιουργούνται καθώς και από το μεγάλο ύψος τους, που συνδυάζεται και με τη συστηματική φοροδιαφυγή που προϋποθέτουν. Αυτό οδηγεί σε μια έντονη τυχодиωκτική τάση σε ορισμένους κλάδους της οικονομίας.

Στο κοινωνικό επίπεδο, η τάση αυτή εκφράζεται ως νεοπλουτισμός που τροφοδοτεί μια σειρά από άλλες παρασιτικές δραστηριότητες στο οικονομικό και πολιτιστικό επίπεδο. Ο νεοπλουτισμός εισάγει και συντηρεί λανθασμένα καταναλωτικά πρότυπα και ταυτόχρονα συντελεί στην δημιουργία μιας πλαστής εικόνας αστικοποίησης, η οποία κυριαρχείται από απομίμηση, κυρίως, καταναλωτικών συμπεριφορών (ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ, 1993).

## 2.2 Ο αστικός χώρος στην Καλαμάτα.

Η Καλαμάτα αποτελεί ένα παράδειγμα αστικού σχηματισμού, από την περίοδο της Λατινοκρατίας έως την εποχή μας. Η ιστορία της συνδέεται στενά τόσο με τις γενικές όσο με τις τοπικές εξελίξεις, σε πολιτικό και οικονομικοκοινωνικό επίπεδο. Ήδη από τις απαρχές, λειτούργησε ως μια αγροτική θέση που έπειτα διαμορφώθηκε σε εμπορικό, βιοτεχνικό και τελικά βιομηχανικό άστυ (ΚΟΜΗΣ, 2007). Οι παράλληλες επιδράσεις, από τον γενικό αλλά και τον τοπικό παράγοντα, υπήρξαν ευδιάκριτες. Παρ' όλα αυτά, στο πλαίσιο ειδικά του νεοελληνικού κράτους και μετά την επανάσταση του 1821, οι τοπικές επιρροές φαίνεται ότι ασθένησαν, έναντι προσαρμογών σε κεντρικές επιλογές (ΠΑΠΥΡΟΣ, 1996).

Η Καλαμάτα σημείωσε εντυπωσιακή ανάπτυξη, οικονομική και δημογραφική, προς το τέλος του 19<sup>ου</sup> και στις αρχές του 20<sup>ου</sup> αιώνα. Επρόκειτο για την αναμενόμενη εξέλιξη μετά τις παρεμβάσεις εκσυγχρονισμού της πόλης, όπως η κατασκευή του λιμανιού και η σιδηροδρομική σύνδεση και λοιπές καινοτομίες ενταγμένες στο δίκτυο δημοσίων έργων της συγκεκριμένης ιστορικής περιόδου .



Το τοπίο άρχισε να μεταβάλλεται μετά το πέρας του δεύτερου Παγκοσμίου πολέμου. Η κρίση του αγροτικού τομέα, η ογκώδης μετανάστευση και η σταδιακή μετατόπιση της οικονομίας προς τον τομέα των υπηρεσιών, υπήρξαν οι πλέον αξιοσημείωτες διαφοροποιήσεις σε επίπεδο χώρας. Τα τελευταία χρόνια, διάφοροι φορείς (π.χ. τα τοπικά ΜΜΕ) προσανατολίζονται αποκλειστικά προς την προοπτική της οικονομίας των υπηρεσιών μέσω της τουριστικής ανάπτυξης.

## 2.2 Τοπογραφική διαφοροποίηση (1688 - 1993).

### 2.2.1 Άποψη της Καλαμάτας το 1688

Σε αυτή την ενότητα θα δούμε πως ξεκίνησε να χτίζεται η πόλη. Τα πρώτα σπίτια, άρχισαν να κατασκευάζονται μέσα στο κάστρο, έπειτα να προεκτείνονται γύρω από αυτό και να καταλαμβάνουν όλο και περισσότερο έδαφος. Παρακάτω βλέπουμε μια χαλκογραφία της Καλαμάτας, όπως απεικονίζονταν το 1688.



Εικόνα 1: Άποψη της Καλαμάτας. Πηγή:(Dapper, 1688)

## 2.2. Σχέδιο της πόλεως το 1905.

Το 1905 στη πόλη της Καλαμάτας είχαν οικοδομηθεί κτίρια, πλατείες, δρόμοι κτλ. Οι οδοί που βλέπουμε σήμερα στην πόλη δεν υπήρχαν. Στο ακόλουθο απόκομμα από ένα σχέδιο της πόλης όπως ήταν εκείνη την εποχή, βλέπουμε ότι πλατείες του κέντρου της Καλαμάτας είχαν τα ονόματα: Άνω Πλατεία, Κάτω Πλατεία, Πλατεία Μαυρομιχάλη, Πλατεία Καπνοκοπτηρίου και οδοί: Εθνική Οδός Παραλίας, περιφερειακή οδός, κτλ.



Εικόνα 2: Τμήμα του Σχεδίου πόλεως το 1905. Πηγή: Εθνικό Αρχείο του Κράτους

### 2.3 Απόκομμα χάρτη της Καλαμάτας το 1993.

Παρακάτω θα δούμε ένα τμήμα του χάρτη της Καλαμάτας, όπως αυτή απεικονίζεται με τις οδούς της, τα πάρκα, τις εκκλησίες και τα λοιπά σημεία ενδιαφέροντος. Είναι εύκολο να διαπιστώσει κανείς ότι δεν υπάρχουν σημαντικές διαφορές συγκριτικά με την σημερινή εικόνα της πόλης.



Εικόνα 3: Απόκομμα από χάρτη του 1993 Πηγή:(ΣΠΑΛΑΣ, 1993)

# **ΕΝΟΤΗΤΑ 3: ΤΑ ΚΤΙΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥΣ.**

### 3.1 Η έννοια του κέντρου της πόλης.

Το κέντρο σε μια πόλη είναι το μέρος το οποίο οργανώνει την αστική της καθημερινότητα. Οι κυριότερες σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις για την ανάλυση και την ερμηνεία της δομής του χώρου έχουν κοινό σημείο αναφοράς την έννοια της πόλης. Η πόλη είναι πεδίο ανίχνευσης, τόπος για την ελεύθερη ανάπτυξη της ανθρώπινης συνείδησης και της κοινωνικής δράσης.

Ο αστικός χώρος, η πόλη αναφέρεται τόσο στο υποκείμενο που ζει σε αυτόν τον χώρο, όσο και στο αντικείμενο που η ίδια αποτελεί. *«Το σπίτι, ο δρόμος, η γειτονιά, το σχολείο, οι τόποι δουλειάς, οι πλατείες, τα πάρκα, τα καφενεία, οι εκκλησίες και τα νεκροταφεία είναι οι τόποι του σύγχρονου αστικού χώρου, όπου ο κάτοικος των πόλεων ζει, εργάζεται διασκεδάσει, αναπαύεται, αγωνιά, ονειρεύεται, αλλοτριώνεται και υποτάσσεται»* (ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ, 1993).

Κάθε πόλη έχει τη μοναδικότητά της. Το τι συμβολίζει η κάθε πόλη εκφράζεται σε πρώτο επίπεδο, μέσα από το όνομά της το οποίο ως αρχή της ιστορίας της παραπέμπει σε μνήμες και αποτελεί το σύμβολο της γέννησής της. Σε δεύτερο επίπεδο, ένα αντικείμενο μπορεί να συμβολίζει με μοναδικό τρόπο μια πόλη. Λέγοντας αντικείμενο, εννοούμε μια κατασκευή, ένα μνημείο, ένα κτίριο.

Για τη περίπτωση της πόλης της Καλαμάτας το κέντρο οριοθετείται από τις οδούς Υπαπαντής μέχρι την οδό Κρήτης και περικλείεται από τις οδούς Νέδοντος και Αριστοδήμου.

### 3.2 Τα κτίρια της Καλαμάτας.

Ορισμένα από τα πιο σημαντικά κτίρια και ενδιαφέροντα αξιοθέατα της πόλης είναι το κάστρο, η παλιά πόλη, οι εκκλησίες και τα μοναστήρια, οι βιβλιοθήκες, το θέατρο, η πινακοθήκη, τα νεοκλασικά κτίρια, το αρχαιολογικό και το λαογραφικό μουσείο, το πάρκο Σιδηροδρόμων και τα παλιά αρχοντικά (ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ, 1990).

### 3.2.1 Το κάστρο της Καλαμάτας.



Το σημαντικότερο αξιοθέατο της Καλαμάτας είναι το κάστρο της. Το κάστρο της Καλαμάτας στα τέλη του 17<sup>ου</sup> αιώνα χτίστηκε από τους Βυζαντινούς, ολοκληρώθηκε τον 13<sup>ο</sup> αιώνα από τους Φράγκους και χρησιμοποιήθηκε: από τους Βυζαντινούς, τους Φράγκους, τους Βενετούς και από τους Τούρκους (1715-1821). Καταστράφηκε από τους κατοίκους της περιοχής που βρήκαν πρόχειρο δομικό υλικό για τις κατοικίες και άλλα κτίρια της περιοχής του, μετά το 1828.

Το κάστρο, είναι χτισμένο στη θέση της ακρόπολης των αρχαίων Φαρών, σημείο αναφοράς στη μακρόχρονη ιστορία της πόλης. Από την θέση αυτή, μπορούμε να απολαύσουμε την υπέροχη θέα σε ολόκληρη την πόλη και τη θάλασσα. Το 1205 οι Φράγκοι κατέλαβαν το φρούριο του κάστρου, το οποίο είχε μετατραπεί σε οχυρωμένο μοναστήρι. Γύρω στα τέλη του 17<sup>ου</sup> αιώνα, ο Γοδεφρείδος Α΄ Βιλεαρδουίνος το επισκέυασε, όπως επίσης και οι Ενετοί (ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ, 1996).

Στο χώρο του φρουρίου υπάρχει υπαίθριο αμφιθέατρο, όπου και πραγματοποιούνται πολιτιστικές εκδηλώσεις. Πάνω από την κεντρική είσοδο του κάστρου διατηρείται το λιοντάρι του Αγίου Μάρκου. Στον εξωτερικό περίβολό του είναι εντοιχισμένοι αρχαίοι λίθοι, ενώ υπάρχουν και τμήματα της βυζαντινής οχύρωσης, ερείπια πύργου και κάποιο τμήμα του εσωτερικού περιβόλου. Το κάστρο της Καλαμάτας έχει συνδεθεί με την ιστορία της πριγκίπισσας Ισαβέλλας. Από την ιστορία του, εμπνεύστηκε ο Άγγελος Τερζάκης και έγραψε το μυθιστόρημα «Πριγκίπισσα Ιζαμπώ».

### 3.2.2 Το βυζαντινό εκκλησάκι των Αγίων Αποστόλων.



Το βυζαντινό εκκλησάκι των Αγίων Αποστόλων σώζεται στο κέντρο της παλιάς αγοράς και χτίστηκε το 1.150 από τον αυτοκράτορα Ανδρόνικο. Εδώ ορκίστηκαν οι αγωνιστές της επανάστασης του 1821. Στις 23 Μαρτίου του 1821, σ' αυτό το εκκλησάκι τελέστηκε η πρώτη δοξολογία σε ελεύθερο ελληνικό έδαφος μετά από τετρακόσια χρόνια σκλαβιάς (ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ, 1996).

Το εκκλησάκι αυτό βρίσκεται στην πλατεία 23<sup>ης</sup> Μαρτίου και την ίδια ημερομηνία, κάθε χρόνο, πραγματοποιούνται εορταστικές εκδηλώσεις στην πόλη, για την επέτειο της απελευθέρωσής της. Γίνεται παράταξη των σημαιών των σχολείων και άφιξη της σημαίας της επανάστασης και του σκυταλοδρομέα, ο οποίος μεταφέρει την Ιερή φλόγα από την Ιερά μονή Βελανιδιάς. Επίσης τελείται δοξολογία και τρισάγιο στη μνήμη των ηρώων του 1821 και τέλος, πραγματοποιείται αναπαράσταση της απελευθέρωσης της πόλης.

Επί φραγκοκρατίας, κατεδαφίστηκε η δυτική κεραία του ναού και προστέθηκε βασιλική με τρούλο και κωδωνοστάσιο. Εντός του ναού σώζονταν αρχαίες βυζαντινές εικόνες αλλά το 1892 οι βάνδαλοι επίτροποι του ναού τις κάλυψαν με ασβέστη και έτσι καταστράφηκε η αξία του ναού. Επίσης, ολόκληρος ο ναός ήταν ζωγραφισμένος με τοιχογραφίες ενώ σήμερα διατηρεί ένα μικρό μόνο μέρος αυτών, οι οποίες έχουν υποστεί μεγάλες καταστροφές λόγω της παρόδου του χρόνου (ΚΑΛΟΚΥΡΗΣ, 1973).

Σήμερα το μνημείο αποτελείται από δύο συγκολλημένους ναούς, δύο τμήματα. Το ανατολικό τμήμα το οποίο είναι το παλαιότερο και το οποίο αποτελεί το



Ιερό Βήμα του ναού και το δυτικό τμήμα το οποίο προστέθηκε ως αίθουσα και αποτελεί τον κυρίως ναό.

### 3.2.3 Η Μητρόπολη της Υπαπαντής του Χριστού.



Ο ναός της Υπαπαντής, χτίστηκε τον 19<sup>ο</sup> αιώνα και βρίσκεται στην παλιά πόλη. Η δόμησή του είναι βασισμένη στον βυζαντινό ρυθμό. Νοτιοανατολικά του ναού της Υπαπαντής βρίσκεται υψωμένος ένας σταυρός, όπου εκεί υπήρχε η Αγία Τράπεζα ενός μικρού ναού. Λέγεται ότι γύρω στο 1770,

οι Τούρκοι έκαψαν τη μικρή αυτή εκκλησία όπως και άλλες της Καλαμάτας. Μέσα στον ναό της Υπαπαντής βρίσκεται μια αξιόλογη, παλιά εικόνα της Παναγίας, η οποία θάφτηκε κάτω απ' τα ερείπια το 1770 και βρέθηκε αργότερα. *Η ιερή εικόνα, διαστάσεων 1.10 x 0.68, ήταν μισοκαμμένη και φθαρμένη και επάνω υπήρχε η επωνυμία: «Η Υπαπαντή του Σωτήρος». Εικονίζει την Παναγία την οδηγήτρια να κρατά στο χέρι της το Χριστό. Η πιθανή εξήγηση για την καθιέρωση του ονόματος " Παναγία Υπαπαντή " είναι γιατί η ονομασία αυτή ήταν γραμμένη στην εικόνα και γιατί ο παλιός γκρεμισμένος ναός ήταν αφιερωμένος στην Υπαπαντή του Σωτήρος*(ΚΟΥΒΕΛΑΣ, 1996). Η πρώτη συντήρηση της εικόνας και η αποκατάσταση των αγίων προσώπων έγινε από τον Δημήτριο Κ. Βυζάντιο. Μια δεύτερη επιδιόρθωση της εικόνας έγινε το 1914. Αιτία ήταν η πυρκαγιά που προκλήθηκε από αναμμένο κερί, ανήμερα της μνήμης της, στις 2 Φεβρουαρίου. Την αποκατάσταση της ανέλαβε ο καθηγητής της Σχολής Καλών Τεχνών και ζωγράφος, Γεώργιος Ιακωβίδης.

Η εικόνα της Παναγίας είχε τοποθετηθεί για προσκύνημα στον παλιό ναό του Αγίου Γεωργίου, στη μονή των Καλογραιών και τέλος στον νέο μεγάλο ναό της

Υπαπαντής. Ο λόγος αυτών των μετακινήσεων ήταν ο σεισμός του 1843. Η εγκαινίαση του νέου μεγάλου ναού της Υπαπαντής έγινε στις 19 Αυγούστου του 1873 και η λιτάνευση της ιερής εικόνας και η περιφορά αυτής στους δρόμους της Καλαμάτας, έγιναν για πρώτη φορά το 1884 (ΚΑΛΟΚΥΡΗΣ, 1973).

Από τότε καθιερώθηκε να γίνεται η λιτάνευση κάθε χρόνο, στις 2 Φεβρουαρίου. Είναι ημέρα απόδοσης εορτής και τελείται πανηγυρική θεία λειτουργία για τους κατοίκους της πόλης. Επίσης, πραγματοποιείται μεγάλη σε έκταση εμποροπανήγυρις με μικροπωλητές, διάρκειας δύο ημερών. Η ημέρα αυτή έχει θεσπιστεί ως ημέρα αργίας για τους κατοίκους της Καλαμάτας.

### 3.2.4 Το πάρκο Σιδηροδρόμων.

Στη διαδρομή προς το λιμάνι της πόλης συναντάμε το πάρκο των σιδηροδρόμων. Το πάρκο αυτό δημιουργήθηκε το 1984, αλλά η ολοκλήρωσή του πραγματοποιήθηκε το 1990, λόγω του σεισμού που έπληξε την Καλαμάτα το 1986 με πολλές καταστροφές. Καταλαμβάνει συνολική έκταση πενήντατεσσάρων στρεμμάτων τα οποία έχουν παραχωρηθεί από τον ΟΣΕ<sup>2</sup>, τον δήμο της πόλης και από την Αγροτική τράπεζα της Ελλάδος. Η έκτασή του οριοθετείται από την οδό Μακεδονίας μέχρι την οδό Κρήτης.

Το πάρκο περιλαμβάνει σιδηροδρομικά εκθέματα, όπως παλιές μηχανές τρένων, βαγόνια, ατμάμαξες και επιβατικά και φορτηγά οχήματα διαφόρων τύπων. Εκτός αυτών, διαθέτει γήπεδα και άλλες εγκαταστάσεις για την ψυχαγωγία των παιδιών. Επίσης στα σιδηροδρομικά οχήματα του πάρκου και στα κτίρια αυτού, στεγάζονται διάφοροι σύλλογοι, όπως, ο Σύλλογος Φίλων του Σιδηροδρόμου Μεσσηνίας (ΣΦΣΜ). Το βασικό κτίριο του πάρκου είναι ο ανακαινισμένος σταθμός "Καλαμάτα λιμήν", ένα δώροφο κτίριο σταθμαρχείου, το οποίο βρίσκεται στο κέντρο του πάρκου και εκτελεί χρέη αναψυκτηρίου στο ισόγειο, ενώ στον όροφο στεγάζεται

---

<sup>2</sup> Οργανισμός Σιδηροδρόμων Ελλάδος.

ο ΣΦΣΜ. Ο χώρος είναι διαμορφωμένος έτσι ώστε να αναπαριστά έναν σταθμό τρένων (ΚΟΜΗΣ, 2007).

Στην είσοδο του πάρκου συναντάμε ένα μεγάλο σιντριβάνι και πολλά παγκάκια να το περιτριγυρίζουν. Μετά το σιντριβάνι, το πλακόστρωτο μετατρέπεται σε χωμάτινο δρόμο για περίπατο. Μέσα στο πάρκο υπάρχει επίσης, μια μεταλλική κατασκευή η οποία είναι απόλυτα καλυμμένη με βλάστηση και προστατεύει τις προτομές σημαντικών προσωπικοτήτων της Μεσσηνίας. Λίγα μέτρα πιο κάτω συναντάμε την πρώτη παιδική χαρά, που εκτείνεται μέσα στο πράσινο και έχει διάφορα παιχνίδια για τα παιδιά. Μέσα στο πάρκο υπάρχει και μια δεύτερη παιδική χαρά, διαφορετική από την πρώτη.

Ανάμεσα στο πάρκο, τη σημαντικότερη θέση κατέχει το Μουσείο Σιδηροδρόμων, το οποίο λειτουργεί από το 1986 στο φυσικό του τοπίο. Τα βαγόνια των συρμών έχουν μελετηθεί έτσι ώστε παράλληλα με τον παιδαγωγικό – μουσειακό τους προορισμό, να φιλοξενούν και κάποιες δημοτικές λειτουργίες και δραστηριότητες πολιτιστικών φορέων της πόλης .

Συνεχίζοντας, λοιπόν, την διαδρομή και περνώντας την παιδική χαρά θα δούμε το πρώτο σιδηροδρομικό έκθεμα, που είναι ένας συρμός των ΗΣΑΠ<sup>3</sup>. Είναι ένας από τους περίφημους ξύλινους συρμούς που προμηθεύτηκε ο ΗΣΑΠ το 1914 και ένα από τα ελάχιστα μοναδικά εκθέματα που έχουν απομείνει. Το κυρίως σιδηροδρομικό μουσείο ξεκινά από τα γήπεδα του βόλεϊ, του μπάσκετ και ενός χώρου για πατινάζ.

Συνεχίζοντας, θα βρούμε έναν συρμό που αποτελείται από πέντε φορτάμαξες και μία ατμάμαξα. Η συγκεκριμένη ατμάμαξα ήρθε ως έκθεμα στο πάρκο το 2002. Εδώ βρίσκονται, επίσης, κάποιες χειροκίνητες δραιζίνες, μία αυτοκινητάμαξα και βαγόνια εμπορικά και επιβατικά. Πιο κάτω από τα προηγούμενα, θα δούμε έναν υδατόπυργο, ο οποίος λειτουργούσε παλιά για τις ανάγκες του λιμανιού, μια λίμνη με σιντριβάνι (που σήμερα δεν λειτουργεί) και μια ξύλινη γέφυρα για τους πεζούς.

---

<sup>3</sup> Ηλεκτρικοί Σιδηρόδρομοι Αθηνών-Πειραιώς.

Το πάρκο τελειώνει, όταν συναντά την οδό Κρήτης. Από 'κει κι έπειτα συνεχίζει μια παλιά εγκαταλελειμμένη γραμμή που οδηγεί στο λιμάνι. Παρόλο που το πάρκο αποτελεί ένα στολίδι και μια πηγή πράσινου για την Καλαμάτα και τους πολίτες της, αν το επισκεφτεί κανείς θα διαπιστώσει πως οι αρχές δεν έχουν ασχοληθεί επαρκώς με τη συντήρηση και φύλαξή του.



**Εικόνα 4: Εικόνα από το πάρκο των σιδηροδρόμων.**

### 3.2.5 Το θέατρο της Καλαμάτας.

Το Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Καλαμάτας ιδρύθηκε το 1982. Διατηρεί δύο σκηνές, την Κεντρική και τη Νέα, στις οποίες έχουν παρουσιαστεί θεατρικά έργα της ελληνικής και παγκόσμιας δραματουργίας. Τα έργα του θεάτρου προσπαθούν να καλύψουν τις τάσεις του κλασσικού και σύγχρονου θεάτρου και προβάλλουν, κυρίως, την ελληνική θεατρική παράδοση.

Τα γραφεία του θεάτρου στεγάζονται σε ένα διατηρητέο κτίριο, ιδιοκτησίας του δήμου, το οποίο διαθέτει αίθουσα εκδηλώσεων. Η Κεντρική σκηνή στεγάζεται σε κάποιο πρώην εργοστάσιο και διαθέτει αίθουσα θεάτρου, χώρους παρασκηνίων, καμαρινιών κτλ. Το αμφιθέατρο της Νέας σκηνής στεγάζεται σε όροφο του κτιρίου

της Δημοτικής Φιλαρμονικής Καλαμάτας και τέλος για τις καλοκαιρινές θεατρικές παραστάσεις χρησιμοποιείται το αμφιθέατρο του κάστρου της πόλης.

Στόχοι του θεάτρου είναι η οργάνωση, η προβολή και η ανάπτυξη θεατρικών παραστάσεων, καθώς και η παροχή δυνατοτήτων στους νέους δημιουργούς (σκηνοθέτες, συγγραφείς, μουσικούς, σκηνογράφους) να αναπτύξουν τις δραστηριότητές τους γύρω από τη θεατρική τέχνη. Ειδική μέριμνα λαμβάνεται για την αισθητική αγωγή του παιδικού κοινού. Κάθε χρόνο, δίνονται οργανωμένες παραστάσεις για τους μαθητές. Η δραστηριότητα του θεάτρου χαρακτηρίζεται για τον συνδυασμό του ψυχαγωγικού, ενημερωτικού και παιδευτικού χαρακτήρα της. Το Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Καλαμάτας προσελκύει σημαντικούς καλλιτεχνικούς συνεργάτες και γνωστές προσωπικότητες του θεατρικού χώρου.



**Εικόνα 5: Το Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Καλαμάτας.**

### **3.2.6 Παλιά αρχοντικά, κτίρια του κέντρου της πόλης.**

#### ***Η δημοτική Βιβλιοθήκη.***

Η πόλη της Καλαμάτας, παράλληλα με την οικονομική άνθιση που γνώρισε από τις αρχές του αιώνα, προσπάθησε να μετέχει και στην πολιτιστική ζωή του τόπου. Η λαϊκή βιβλιοθήκη Καλαμάτας ιδρύθηκε από 46 διανοούμενους της πόλης

το 1933 και στις 12 Μαρτίου του 1933 δημιουργήθηκε ο Σύλλογος αυτής (ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΗΣ, 1967). Η μόνιμη στέγασή της, καθώς και της Πινακοθήκης, είναι στον 5<sup>ο</sup> όροφο του «Δημοτικού Πνευματικού Κέντρου της Πανταζοπουλείου Λαϊκής Σχολής», που βρίσκεται επί της οδού Αριστομένους, κεντρικής οδού της πόλης. Τις εργάσιμες μέρες η δημοτική βιβλιοθήκη λειτουργεί ως Αναγνωστήριο και οι αναγνώστες της ανέρχονται στους 15.000 ετησίως.

Η βιβλιοθήκη ξεκίνησε να λειτουργεί με 1.500 τόμους βιβλίων, ενώ σήμερα διαθέτει περισσότερους από 85.000 τόμους, 2.500 τίτλους περιοδικών, 200 τίτλους Μεσσηνιακών εφημερίδων, πάνω από 50.000 φύλλα άλλων εφημερίδων, ιδιωτικά και δημόσια χειρόγραφα (διαθήκες, πωλητήρια κτλ.), φωτοαντίγραφα, αρχέτυπα, πάπυρους, παλιά ευαγγέλια, σπάνιες εκδόσεις και χάρτες. Τη σημαντικότερη πηγή όλων αυτών, αποτέλεσαν οι δωρεές διακεκριμένων ανθρώπων της Καλαμάτας αλλά και των ιδιωτών. Τα τελευταία χρόνια δόθηκε άμεση προτεραιότητα στον εκσυγχρονισμό και τη μηχανοργάνωσή της. Καταχώριση στοιχείων των βιβλίων σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές και δημιουργία ιστοσελίδας στο διαδίκτυο.



**Εικόνα 6: Σημερινή Άποψη της Βιβλιοθήκης**

Στη μακρόχρονη διαδρομή της η βιβλιοθήκη, ανέπτυξε πλούσια και πολύπλευρη πολιτιστική δραστηριότητα. Συνδέεται άρρηκτα με την

Πανταζοπούλειο Λαϊκή Σχολή της οποίας πρόεδρος, καθώς και επίτιμος πρόεδρος της λαϊκής βιβλιοθήκης, ήταν ο Μητροπολίτης Μεσσηνίας Χρυσόστομος. Η δημοτική βιβλιοθήκη, επίσης, έχει επεκτείνει τη δράση της οργανώνοντας ποικίλες πνευματικές εκδηλώσεις όπως εκδόσεις, διαλέξεις, θεατρικές παραστάσεις και εκθέσεις.

### *Η δημοτική Πινακοθήκη.*

Η Πινακοθήκη Σύγχρονης Ελληνικής Τέχνης ιδρύθηκε το 1962 από τη βιβλιοθήκη Καλαμάτας σε συνεργασία με τον ζωγράφο Κώστα Γιαννουκόπουλο και στεγάζεται κι αυτή στο Δημοτικό Πνευματικό Κέντρο Καλαμάτας, στον 4<sup>ο</sup> όροφο. Η πινακοθήκη της πόλης διεκδικεί μια ξεχωριστή θέση στην πολιτιστική δραστηριότητα της χώρας. Ξεκίνησε, διαθέτοντας 170 έργα ζωγραφικής, (κυρίως Ελλήνων ζωγράφων), έργα γλυπτικής και χαρακτικής. Σήμερα φιλοξενεί 430 έργα ζωγραφικής (ελαιογραφίες, πλαστικά, τέμπερες κ.α.), σχέδια, χαρακτικά, κατασκευές, γλυπτά, ξυλογραφίες και χαλκογραφίες.

Η παραπάνω συλλογή είναι αποτέλεσμα πολύχρονης προσπάθειας και υλοποιήθηκε, κυρίως, εξαιτίας των δωρεών καλλιτεχνών και συλλεκτών. Ο κύριος κορμός της συλλογής αποτελείται από έργα των δεκαετιών 1950 και 1960. Η καλλιτεχνική παραγωγή αυτής της δεκαετίας χαρακτηρίζεται από τη διαφορετικότητα των τάσεων και των τεχνοτροπιών. Διαθέτει ακόμη αντιπροσωπευτικά έργα σημαντικών προγενέστερων και μεταγενέστερων καλλιτεχνών, προβάλλοντας τάσεις της μοντέρνας και της σύγχρονης ελληνικής τέχνης.

Στο ισόγειο του κτιρίου λειτουργεί πωλητήριο με τις εκδόσεις της δημοτικής Πινακοθήκης, με αφίσες, καταλόγους, κάρτες κτλ. Στόχος της Πινακοθήκης Σύγχρονης Ελληνικής Τέχνης Καλαμάτας είναι ο διαρκής εμπλουτισμός της συλλογής της με έργα εικαστικής δημιουργίας, αποσκοπώντας στην πλησιέστερη παρουσίαση των τάσεων που διαμορφώθηκαν κατά την εξελικτική πορεία της ελληνικής τέχνης του 20<sup>ου</sup> αιώνα. Έτσι θα καταφέρει να διευρύνει τον πολιτιστικό της ορίζοντα αλλά και να διεγείρει το ενδιαφέρον των επισκεπτών της.

### *Το Δημαρχείο της πόλης.*



Νέδοντος και ένα ανώνυμο πεζοδρόμιο. Χαρακτηρίζεται από συμμετρία στα επιμέρους στοιχεία αλλά από ασυμμετρία στη γενική του σύνθεση. Τμήμα του κτιρίου αποτελεί προσθήκη. Το δημαρχείο Καλαμάτας έχει κηρυχθεί διατηρητέο και ήρθε στην ιδιοκτησία του δήμου με ανταλλαγή.

### *Το Μπενάκειο Αρχαιολογικό Μουσείο.*



Το μουσείο αυτό βρίσκεται στην καρδιά του ιστορικού κέντρου της Καλαμάτας. Το κτίριο, που είναι ενετικού τύπου, είναι από τα πιο αξιόλογα διατηρητέα κτίρια της πόλης και στεγάζει μια πλούσια συλλογή αρχαιοτήτων από την εποχή



του Χαλκού μέχρι τους Ρωμαϊκούς Χρόνους.

Το μουσείο οφείλει το όνομά του στον Αντώνιο Μπενάκη, ιδρυτή του ομώνυμου μουσείου στην Αθήνα. Το 1962 του δώρισαν το κτίριο αυτό, ως οικία τότε, η οποία είχε κτισθεί επί Τουρκοκρατίας (το 1742) και είχε συνδεθεί με σημαντικά γεγονότα εκείνης της εποχής.

Το 1971 λειτούργησε πρώτη φορά ως μουσείο. Στο ισόγειο και στον δεύτερο όροφο, παρουσιάζονταν ευρήματα σημαντικών ανασκαφών ενώ στον πρώτο όροφο, φιλοξενούνταν βυζαντινές αρχαιότητες. Ο σεισμός του 1986 ήταν καταστροφικός και για το μουσείο. Το κτίριο και τα περισσότερα από τα εκθέματά του υπέστησαν σοβαρές ζημιές. Οι αρχαιολόγοι κατάφεραν να συντηρήσουν και να φυλάξουν πολλά από τα ευρήματα του μουσείου ενώ η επισκευή και η αποκατάστασή του διήρκησε πέντε χρόνια.

Σημαντικά γλυπτά διαφόρων εποχών, κεραμικά, λίθινα ευρήματα, ανάγλυφες πλάκες, ψηφιδωτά, οστέινα και χάλκινα αντικείμενα της Προϊστορικής περιόδου, σφραγίδες, κοσμήματα, ημιπολύτιμους λίθους, βυζαντινά και ιστορικά κειμήλια της Καλαμάτας που είναι μερικά από τα ευρήματα που μπορούμε τώρα να δούμε σε αυτό το μουσείο.

### *Το Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο.*



Το Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο Καλαμάτας είναι δημιούργημα του " Συλλόγου προς διάδοσιν των γραμμάτων " σε μια προσπάθεια ώστε να διατηρηθεί η ιστορία και η παράδοση της τοπικής κοινωνίας. Στις αίθουσες του

μουσείου είχε γίνει μια ιεράρχηση ιστορικών κειμηλίων και εκθεμάτων της εξέλιξης της λαϊκής τέχνης κατά τον 19<sup>ο</sup> και 20<sup>ο</sup> αιώνα.

Το μουσείο στεγάζεται στο παραδοσιακό κτίριο της οικογένειας Κυριακού, γνωστό ως "Αρχοντικό Κυριακού". Πρωτολειτούργησε το έτος 1973 αλλά με τον μεγάλο σε μέγεθος σεισμό του 1986, το μουσείο ανέστειλε τη λειτουργία του. Έκτοτε, έγιναν κινητοποιήσεις προς κάθε κατεύθυνση προκειμένου να αποκατασταθούν οι ζημιές του κτιρίου και να επαναλειτουργήσει το μουσείο.

Στις 8 Ιουνίου του 2002 έγιναν τα επίσημα εγκαίνια της επαναλειτουργίας του. Οι επισκέπτες του μουσείου μέσα από σπάνια και ενδιαφέροντα ιστορικά και λαογραφικά εκθέματα μπορούν να γνωρίσουν τη διαχρονική πορεία της Καλαμάτας και της ευρύτερης περιοχής. Το εκθεσιακό υλικό είναι οργανωμένο έτσι, ώστε να δημιουργούνται θεματικές ενότητες. Στο ισόγειο παρουσιάζονται οι ενότητες όπως, η Αγροτική Ζωή, η Γεωργική Βιοτεχνία, η Υφαντική Τέχνη, η Αγγειοπλαστική και τα Αστικά Επαγγέλματα. Στον όροφο, παρουσιάζεται η ενότητα της Τυπογραφίας και Βιβλιοδεσίας. Εκεί φιλοξενούνται, η εικόνα του "Αστικού σπιτιού" της πόλης, το "παραδοσιακό καφενείο", ιστορικό υλικό σχετικά με την Ελληνική Επανάσταση της 23<sup>ης</sup> Μαρτίου, παραδοσιακά ενδυματολογικά στοιχεία καθώς και η καλαματιανή ενδυμασία, εικόνες, προσωπογραφίες και προσωπικά αντικείμενα των αγωνιστών, έγγραφα και όπλα του αγώνα του 1821. Στο βάθος του ορόφου, υπάρχει μια μικρή αίθουσα όπου εκτίθενται εικόνες της Αγιογραφικής Σχολής της Μάνης και λειτουργικά σκεύη.

### *Το Στρατιωτικό Μουσείο.*

Το Στρατιωτικό Μουσείο Καλαμάτας ιδρύθηκε στις 10 Ιουνίου του 2006. Εκεί παλαιότερα στεγάζονταν η Μητρόπολη Καλαμάτας και το κτίριο παραχωρήθηκε από τον πρώην Μητροπολίτη Χρυσόστομο, για την στέγαση του μουσείου. Περιλαμβάνει εκθέματα από το Πολεμικό μουσείο της Αθήνας, από το Πολεμικό μουσείο της Θεσσαλονίκης και δωρεές ιδιωτών. Το κτίριο βρίσκεται κοντά στην πλατεία 23<sup>ης</sup> Μαρτίου και αποτελείται από το ισόγειο και τρεις ορόφους.

Στο ισόγειο υπάρχουν βαριά εκθέματα, όπως άρματα μάχης και ένα αεροσκάφος τύπου F5. Ανεβαίνοντας στον πρώτο όροφο, βλέπουμε ελαιογραφίες και εκθέματα από το έτος 1821, από τον Μακεδονικό αγώνα, από τον Α΄ και Β΄ βαλκανικό πόλεμο και από τον Α΄ παγκόσμιο πόλεμο. Στον δεύτερο όροφο πάλι ελαιογραφίες και εκθέματα, από την Μικρασιατική εκστρατεία, τον ελληνοϊταλικό πόλεμο, την γερμανική επίθεση «η μάχη των οχυρών του '41», την μάχη της Κρήτης, από την Μέση Ανατολή, την εθνική αντίσταση, τις ειρηνευτικές αποστολές, την 4<sup>η</sup> μεραρχία πεζικού και το 9<sup>ο</sup> Σύνταγμα πεζικού Καλαμάτας. Στον τρίτο όροφο, υπάρχει μια αίθουσα προβολών με οπτικοακουστικό υλικό.



**Εικόνα 7: Το Στρατιωτικό Μουσείο**

Οι ελαιογραφίες και οι πίνακες που περιέχει το Στρατιωτικό μουσείο, απεικονίζουν οπλαρχηγούς και μάχες. Δύο παραδείγματα είναι η ναυμαχία του Ναβαρίνου και ο ανυπόφορος ζυγός της Οθωμανικής τυραννίας. Στα εκθέματα που περιλαμβάνει το μουσείο εμπεριέχονται στολές οπλαρχηγών, όπλα και αντικείμενα των στρατιωτών. Τέτοια παραδείγματα είναι: μετάλλια αγώνων, κάρτες, περίστροφα, πιστόλια, ρολόγια, χτένες, κιάλια, καπέλα, στολές αξιωματικών, ευζώνων και συνταγματάρχων, οβίδες, ξιφολόγχες, σάλπιγγες, λάφυρα, κράνη, παγούρια, διπλώματα οπλιτών, κειμήλια του ελληνικού στρατού, όπως κουταλοπήρουνα, φαναράκια, επιδέσμους, ξίφη, οπλοπολυβόλα, καριοφίλια και τουφέκια.

Ενδεικτικά, αξίζει να αναφέρουμε και κάποια άλλα ιδιόκτητα, διατηρητέα κτίρια του δήμου:

- "Ζουμπούλειο": Διώροφο κτίριο με υπόγειο και δώμα, βρίσκεται στο ιστορικό κέντρο της πόλης, είναι χτισμένο γύρω στο 1905 και στεγάζει τη Σχολή Χορού της Δ.Ε.Π.Α.Κ.
- "Γυμνάσιο παραλίας": Διώροφο, νεοκλασικό κτίριο με ημιυπόγειο, επί της οδού Ναυαρίνου.
- "Κτίριο Διοικητηρίου παλιού στρατοπέδου του 9<sup>ου</sup> συντάγματος": Αξιόλογο, διώροφο στρατιωτικό κτίριο χτισμένο γύρω στο 1920, με μεγάλο αρχιτεκτονικό και μορφολογικό ενδιαφέρον και απόλυτη συμμετρία. Το κτίριο αυτό παραχωρήθηκε από το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας μαζί με όλο το χώρο του στρατοπέδου, στον δήμο Καλαμάτας.

# **ΕΝΟΤΗΤΑ 4: ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΠΟΥ ΕΔΡΕΥΟΥΝ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ.**

Στο κέντρο της Καλαμάτας εδρεύει πλήθος πολιτιστικών συλλόγων και άλλων κοινωνικών ομάδων η σύσταση των οποίων έγινε με γνώμονα την κάλυψη των πνευματικών αναγκών των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής. Παρακάτω γίνεται αναφορά στους μεγαλύτερους και πιο γνωστούς συλλόγους και φορείς οι οποίοι βρίσκονται στο κέντρο της πόλης.

#### **4.1 Η Δημοτική Επιχείρηση Πολιτιστικής Ανάπτυξης Καλαμάτας (Δ. Ε. Π. Α. Κ.)**

Η Δ.Ε.Π.Α.Κ. είναι ένας πολιτιστικός φορέας, ο οποίος ιδρύθηκε το 1985 και συστήθηκε με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου και του Υπουργείου Πολιτισμού. Κύριος στόχος της είναι η εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου προγράμματος πολιτιστικής ανάπτυξης της πόλης και της ευρύτερης περιοχής της και η δημιουργία της απαραίτητης υποδομής, για την προώθηση πνευματικής και καλλιτεχνικής δημιουργίας.

Για την υλοποίηση αυτού του προγράμματος δημιουργήθηκαν τρεις τομείς με εκπαιδευτικές και επιμορφωτικές δραστηριότητες και με ψυχαγωγικές εκδηλώσεις. Οι τομείς αυτοί είναι: της μουσικής, των εικαστικών και του χορού. Μερικές από τις δραστηριότητες και τις εκδηλώσεις αυτών είναι: σεμινάρια, διαλέξεις, τμήματα σχολών, παραστάσεις, εκθέσεις, εργαστήρια, προβολές και φεστιβάλ.

Οι σχολές στεγάζονται στα ομορφότερα παραδοσιακά κτίρια της πόλης, τα οποία είναι ειδικά διαμορφωμένα και εξοπλισμένα για τις ανάγκες των σύγχρονων αυτών σχολών. Οι δάσκαλοι που διδάσκουν σε αυτές είναι ενεργοί καλλιτέχνες και παιδαγωγοί. Συνολικά και στις τρεις σχολές (Χορού, Εικαστικών και Μουσικής) φοιτούν κατά μέσο όρο 1500 μαθητές.

Σκοπός όλων αυτών των δραστηριοτήτων είναι να καλλιεργηθεί σε βάθος η καλλιτεχνική ευαισθησία, η αγάπη για όλες τις τέχνες, η ανάπτυξη ερασιτεχνικών και επαγγελματικών ομάδων καθώς και η άρτια και υψηλής ποιότητας εκπαίδευση εκείνων που θέλουν να ασχοληθούν επαγγελματικά με την τέχνη. Μια άλλη βασική

αρχή που διέπει την δραστηριότητα των καλλιτεχνικών τομών είναι η ευρύτητα πνεύματος και ο σεβασμός με τον οποίο αντιμετωπίζονται οι διαφορετικοί πολιτισμοί των διαφόρων λαών αλλά και οι διαφορετικές πολιτιστικές συμπεριφορές των κοινωνικών ομάδων μέσα στην ίδια χώρα.

Για το κοινό της Καλαμάτας, στη διάρκεια όλου του έτους οργανώνονται πολυάριθμες εκδηλώσεις. Το κοινό ιδεολογικό υπόβαθρο των καλλιτεχνικών αυτών εκδηλώσεων της Δ.Ε.Π.Α.Κ. συνοψίζεται στην πεποίθηση ότι κάθε αυθεντική τέχνη απελευθερώνει, αναπτύσσει και εξυψώνει τον άνθρωπο που έρχεται σε επαφή με αυτήν. Η πιο προχωρημένη θέση της Δ.Ε.Π.Α.Κ. είναι αυτή που αφορά τη σύγχρονη δημιουργία. Πρεσβεύει ότι είναι απαραίτητο η καλλιέργεια του πνεύματος και της ευαισθησίας να στηρίζεται στην παράδοση και ότι είναι αναγκαία η δημιουργία προϋποθέσεων της παράδοσης σε άμεση σχέση με το κοινωνικό γίνεσθαι.

## **4.2 Εικαστικό εργαστήριο - Δημοτικό ωδείο - Διεθνές κέντρο χορού.**

Παρακάτω, θα δούμε πιο αναλυτικά τους τρεις τομείς που δημιούργησε η Δ.Ε.Π.Α.Κ. για την υλοποίηση του προγράμματός της. Αφορούν στους κύριους τομείς της πολιτιστικής δραστηριότητας και προσφέρουν πλούσιο και αξιόλογο έργο το οποίο συχνά ξεπερνά τα όρια της πόλης αλλά και της Ελλάδας.

### **4.2.1 Εικαστικό Εργαστήριο**

Το εικαστικό εργαστήριο Καλαμάτας ιδρύθηκε το 1985 ως κεντρικός πυρήνας του εικαστικού τομέα της Δ.Ε.Π.Α.Κ.. Βασική επιδίωξη του εργαστηρίου είναι η σταδιακή μύηση στο χώρο σπουδών των εικαστικών τεχνών και η δημιουργία πρόσφορων συνθηκών ανάπτυξης της καλλιτεχνικής έκφρασης σε μικρούς και μεγάλους.

Είκοσι ολόκληρα χρόνια, μέσα από ειδικά μελετημένα προγράμματα, το εργαστήριο προσφέρει σε παιδιά, εφήβους και ενήλικες τη δυνατότητα, ανάλογα με

την ηλικία τους και μέσα από ευχάριστη απασχόληση, να πλησιάσουν την εικαστική δημιουργία, να μάθουν τη γλώσσα της και να χειριστούν διαφορετικά εκφραστικά μέσα. Τέτοια μέσα είναι το σχέδιο, η ζωγραφική, η γλυπτική, η κεραμική, το ψηφιδωτό κ.α. Με ατομικές και ομαδικές εργασίες και με την καθοδήγηση των δασκάλων-καλλιτεχνών, καλλιεργούνται η δημιουργικότητα και το ταλέντο.

Παράλληλα με το εκπαιδευτικό του έργο, το εικαστικό εργαστήριο έχει να επιδείξει αξιόλογη δραστηριότητα επιμορφωτικού και ψυχαγωγικού χαρακτήρα. Προγράμματα συνεργασίας με εικαστικούς φορείς σε ελληνικό και διεθνές επίπεδο, διαλέξεις με θέματα που αφορούν την τέχνη και σεμινάρια που απευθύνονται τόσο σε ειδικούς όσο και στο φιλότεχνο κοινό εμπεριέχονται στην πολύπλευρη δράση του.

Η μαζικότερη εικαστική παρέμβαση στην πόλη συμπληρώνεται με τη διοργάνωση πολύμορφων πολιτιστικών εκδηλώσεων και επιτυχημένων εκθέσεων που φέρνουν το κοινό της Καλαμάτας και της ευρύτερης περιοχής σε επαφή με το σύνολο της εικαστικής δημιουργίας. Παραδείγματα τέτοιων εκδηλώσεων είναι: παραστάσεις δρόμου, λαϊκά δρώμενα, κατασκευές σε δημόσιους χώρους κ.α.

#### 4.2.2 Δημοτικό Ωδείο

Ο μουσικός τομέας της Δ.Ε.Π.Α.Κ. έχει κεντρικό πυρήνα το δημοτικό Ωδείο, που στεγάζεται σε ένα πολύ όμορφο παραδοσιακό κτίριο του 19<sup>ου</sup> αιώνα, ειδικά διαμορφωμένο και πλήρως εξοπλισμένο για να καλύψει τις ανάγκες του. Νέες μέθοδοι διδασκαλίας, τμήματα βασισμένα στην ελληνική, την παραδοσιακή και την βυζαντινή μουσική, συγκρότηση φωνητικών και οργανικών ομάδων και συχνές μαθητικές παραστάσεις προσδίδουν στο Ωδείο ένα εύφορο και δημιουργικό κλίμα.

Επιπλέον, το Ωδείο δραστηριοποιείται και στο χώρο της επιμόρφωσης με σεμινάρια, διαλέξεις, συναυλίες και ακροάσεις, εργαστήρια κ.α. Αυτά απευθύνονται τόσο σε ένα ευρύτερα φιλοτεχνικό κοινό, όσο και στους μαθητές. Μεγάλη επιτυχία έχει γνωρίσει τα τελευταία χρόνια το «καλλιτεχνικό καφενείο», στην αίθουσα



συναυλιών του Ωδείου, που παρουσιάζει με κέφι και χωρίς την επισημότητα μιας κλασσικής συναυλίας, ελληνικές και ξένες δημιουργίες.

Για το κοινό της Καλαμάτας οργανώνονται κάθε χρόνο στο Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Καλαμάτας, στο πάρκο σιδηροδρόμων, στο λιμάνι, στο ιστορικό κέντρο και αλλού, ποικίλες εκδηλώσεις που περιλαμβάνουν όλα τα είδη της μουσικής. Ιδιαίτερα επιτυχημένες είναι οι συνεργασίες με σημαντικούς ελληνικούς και ξένους πολιτιστικούς φορείς. Εξίσου ενδιαφέρουσα είναι και η χρησιμοποίηση των καλλιτεχνικών δυνάμεων του Ωδείου για παραγωγή αξιόλογων μουσικών εκδηλώσεων με τα μουσικά σύνολα των τμημάτων, την μαθητική ορχήστρα και την τρίφωνη παιδική χορωδία σε ειδικά εκπαιδευτικά προγράμματα.

#### **4.2.3 Διεθνές Κέντρο Χορού:**

Το 1995 με το σχέδιο του Υπουργείου Πολιτισμού για το πολιτιστικό δίκαιο πόλεων, η Καλαμάτα εντάχθηκε σ' αυτό ως "Πόλη Χορού" και ιδρύθηκε το Διεθνές Κέντρο Χορού (ΔΙ.ΚΕ.ΧΟ.) του δήμου Καλαμάτας. Στόχος του είναι η δημιουργία θεσμών που θα κάνουν την Καλαμάτα σημείο αναφοράς στον τομέα του χορού, σε πανελλήνιο και διεθνές επίπεδο. Στη δωδεκαετή πορεία του, με τη στερεή υποδομή που έχει δημιουργήσει η παρουσία της Δ.Ε.Π.Α.Κ., αναδεικνύεται σε σημαντικό πολιτιστικό γεγονός με τοπική, εθνική και διεθνή αναγνώριση. Κάθε καλοκαίρι, διοργανώνει Διεθνές Φεστιβάλ Χορού που είναι και η κορυφαία του εκδήλωση.

Το ΔΙ.ΚΕ.ΧΟ. Καλαμάτας έχει να επιδείξει ένα ικανό έργο που θεμελιώνει την πορεία και το μέλλον ενός θεσμού με σοβαρές προοπτικές. Στηριγμένο στα δεδομένα της προγραμματικής σύμβασης του 1995 κατεύθυνε τη λειτουργία του σε τρεις δράσεις: Έρευνα, εκπαίδευση και καλλιτεχνική δράση και παραγωγή. Σκοπός είναι να καθιερωθεί με το χρόνο, ως θεσμός που θα βοηθά στην στήριξη, στην προώθηση και στην προβολή της σύγχρονης χορευτικής δημιουργίας.

Συγχρόνως, το ΔΙ.ΚΕ.ΧΟ. έχει καταστήσει την Καλαμάτα τόπο συνάντησης και ανταλλαγής ανάμεσα στους δημιουργούς και σπουδαστές της χορευτικής τέχνης,

Έλληνες και ξένους. Παράλληλα επιδίωξε και πέτυχε τόσο την συμμετοχή φορέων της τοπικής κοινωνίας στη δράση του, όσο και την δημιουργική του συνεργασία με τους άλλους τομείς της Δ.Ε.Π.Α.Κ. (μουσική και εικαστικά).

Η ίδρυση του ΔΙ.ΚΕ.ΧΟ. Καλαμάτας επέδρασε θετικά και έδωσε μια νέα ώθηση, στη λειτουργία της Δημοτικής Σχολής Χορού Καλαμάτας. Στεγάζεται και λειτουργεί σε ένα νεοκλασικό ανακαινισμένο κτίριο, στο οποίο φοιτούν περίπου 400 άτομα το χρόνο. Η σχολή είναι εξοπλισμένη με σύγχρονη και κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή και με διδακτικό προσωπικό που αποτελείται από δασκάλους και καλλιτέχνες του χορού, άριστα εκπαιδευμένους. Η σχολή χορού έχει δύο τμήματα: το ερασιτεχνικό και το επαγγελματικό. Το διδακτικό έτος περιλαμβάνει ένα πλήρες εκπαιδευτικό πρόγραμμα με μαθήματα κλασσικού μπαλέτου, σύγχρονου χορού, τζαζ, αυτοσχεδιασμού, μουσικοκινητικής αγωγής κ.α.

### **4.3 Ο Σύλλογος Προς Διάδοσιν των Γραμμάτων.**

Η Καλαμάτα το 1930, παρουσίαζε ασυνήθιστη πνευματική κίνηση. Η ίδρυση της λαϊκής βιβλιοθήκης, έδωσε ώθηση στις πνευματικές ανησυχίες και επιδιώξεις των ανώτερων στρωμάτων της πόλης. Η κοινωνική ανάδειξη και η συναίσθηση υποχρεώσεων προς το κοινωνικό και εθνικό σύνολο, αποτελούν ένα ιδανικό το οποίο εμπνέει τον κόσμο της Καλαμάτας του 1930. Μέσα σε αυτό το κλίμα ιδρύθηκε στην Καλαμάτα το 1936, ο "Σύλλογος προς διάδοσιν των γραμμάτων". Είναι ο σύλλογος που έχει δημιουργήσει το Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο, για το οποίο αναφέραμε παραπάνω, και λειτουργεί υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού.

Ο σύλλογος αυτός είναι αποτέλεσμα της γενικότερης διαπίστωσης αναλφαβητισμού που υπήρχε στην πόλη. Για την καταπολέμηση του, τον Φεβρουάριο του 1937, ο σύλλογος εγκαινιάζει την πρώτη σχολή αναλφάβητων που ονομάστηκε Λαϊκή Σχολή. Στη σχολή αυτή ήταν εγγεγραμμένα, τότε, 200 περίπου άτομα, ηλικίας 12 έως 70 ετών και από τα δύο φύλα. Σε μικρό διάστημα, ιδρύεται δεύτερη Σχολή αναλφαβητισμού. Οι Σχολές αυτές λειτούργησαν μέχρι τον τελευταίο πόλεμο του 1940. Για τη δράση αυτή του Συλλόγου κατά του αναλφαβητισμού, του απονεμήθηκε το 1<sup>ο</sup> βραβείο από την Ακαδημία Αθηνών.

Μέσα σε μια γενικότερη στάση με σκοπό την πνευματική ανύψωση του τόπου, ο "Σύλλογος προς διάδοσιν των γραμμάτων" οργανώνει παράλληλα διαλέξεις, φιλολογικά απογεύματα κτλ. Ο σύλλογος παλιότερα είχε εκδώσει και κάποια περιοδικά, όπως το "Μεσσηνιακόν Έτος" όπου παρουσιαζόταν η πνευματική πρόοδος του τόπου και τώρα εκδίδει το περιοδικό "Ιθώμη". Η στέγασή του, επίσης, βρίσκεται στο Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο όπου και συνεχίζει το πνευματικό του έργο.

#### **4.4 Το Μεσσηνιακό Ερασιτεχνικό Θέατρο (Μ.Ε.Θ.).**

Το Μεσσηνιακό ερασιτεχνικό θέατρο ιδρύθηκε στην Καλαμάτα το 1977 και αποτέλεσε την πρώτη σημαντική προσπάθεια που έγινε στην πόλη για την ανάπτυξη και καθιέρωση της θεατρικής τέχνης. Από το 1977 μέχρι και σήμερα η λειτουργία και δραστηριότητά του υπήρξε συνεχής και καλλιτεχνικά ανοδική.

Με τη σωστή επιλογή θεατρικών έργων υψηλής στάθμης, με τη συμβολή καταξιωμένων καλλιτεχνών (σκηνοθετών, μουσικών, σκηνογράφων), με την ενθουσιώδη κατάθεση εργασίας και ταλέντου από εκατοντάδες συμπολίτες, ερασιτέχνες ηθοποιούς, το Μ.Ε.Θ. υλοποιεί στο μέγιστο βαθμό το στόχο για λαϊκή και υψηλού επιπέδου πολιτιστική δραστηριότητα.

Επί 33 χρόνια, με 1000 θεατρικές παραστάσεις στην Καλαμάτα και περισσότερες από 500 στους δήμους και στα χωριά της Μεσσηνίας, των γύρω νομών και όλης της χώρας, με εκατοντάδες θεατές, το Μ.Ε.Θ. αποτελεί ένα μοναδικό παράδειγμα πολιτισμού με αποδοχή σε όλη την Ελλάδα και κάνει περήφανη την Καλαμάτα.

Η ανάπτυξη του Μ.Ε.Θ. στηρίχθηκε στη βοήθεια του Δήμου Καλαμάτας και της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Μεσσηνίας, στην συνεργασία της με τους τοπικούς φορείς, στην επιμονή και το μεράκι των συνεργατών και μελών του και στην ανταπόκριση των πολιτών.

Στα 33 χρόνια λειτουργίας του, το Μ.Ε.Θ. έχει παρουσιάσει 40 θεατρικά έργα ελληνικού και διεθνούς ρεπερτορίου, έχει συνεργαστεί με πολλούς διακεκριμένους ανθρώπους της τέχνης και του πολιτισμού καθώς επίσης και μεγάλοι μουσικοί έχουν

προσφέρει τη μουσική τους στα θεατρικά έργα. Ακόμη, έχει δοθεί η δυνατότητα σε πολλούς νέους ερασιτέχνες ηθοποιούς να διδαχθούν από σημαντικούς ανθρώπους των τεχνών και να λάβουν μέρος στην καλλιτεχνική δημιουργία. Άλλοι πάλι ασχολήθηκαν σε κάθε ανέβασμα της παράστασης με τους τομείς της σκηνογραφίας, της μουσικής, του χορού, της αφίσας, της ενδυματολογίας και των λοιπών δραστηριοτήτων.

Το Μ.Ε.Θ. έχει λάβει μέρος σε πολλά φεστιβάλ, έχει διακριθεί και έχει λάβει βραβεία. Έχει οργανώσει εκδηλώσεις με σκοπό να τιμήσει διακεκριμένους σκηνοθέτες, θεατρικούς συγγραφείς και μεγάλους ηθοποιούς. Το Μ.Ε.Θ. με την δραστηριότητα του, την συνεχή και έγκυρη θεατρική του δημιουργία αποτέλεσε τη βάση όπου στηρίχτηκε η επιθυμία και η αναγκαιότητα της ίδρυσης του Δημοτικού Περιφερειακού Θεάτρου Καλαμάτας (1982).

# **ΕΝΟΤΗΤΑ 5: ΟΙ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΠΛΑΤΕΙΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ.**

## 5.1 Οι τέσσερις μεγαλύτερες πλατείες της Καλαμάτας, από τη σκοπιά παλαιότερων χρόνων.

### 5.1.1 Η πλατεία 23<sup>ης</sup> Μαρτίου.

Η πλατεία 23<sup>ης</sup> Μαρτίου μαζί με την πλατεία των Αγίων Αποστόλων και το επάνω κομμάτι της οδού Αριστομένους, αποτελούσαν το εμπορικό κέντρο της Καλαμάτας. Όλα τα μεγάλα εμπορικά καταστήματα, τα μπακάλικά, τα βιβλιοπωλεία, ποτοποιεία, υαλοπωλεία κτλ., ήταν συγκεντρωμένα εκεί. Σε όλη την υπόλοιπη πόλη δεν έβρισκες παρά μικρά μπακάλικά, μανάβικα και ταβέρνες.

Στο κέντρο της πλατείας 23<sup>ης</sup> Μαρτίου ήταν ένα κηπάριο με την προτομή του λαογράφου Νικόλαου Πολίτη. Γύρω από αυτό το κηπάριο έστηναν τα κασελάκια τους οι λούστροι, οι οποίοι εκτός από το γυάλισμα παπουτσιών έκαναν θελήματα και αγγαρείες προκειμένου να βγάλουν το ψωμί τους. Σε αυτή την πλατεία ήταν και το τέρμα των λεωφορείων (και συνεχίζει να είναι ακόμα) της μοναδικής γραμμής που υπήρχε τότε, της γραμμής «Καλαμάτα – Παραλία», κάνοντας την διαδρομή σε όλη σχεδόν την πόλη μέχρι το τέρμα του ορίου της παραλίας της πόλης.

Πιο κάτω, υπήρχε η Τράπεζα Πίστεως, που τότε λέγονταν Τράπεζα Κωστοπούλου, και δύο μεγάλα καφενεία, το "Κέντρο" και το "Πάνθεον". Το τελευταίο υπάρχει μέχρι και σήμερα και λειτουργεί ως καφετέρια. Κατά τη διάρκεια της κατοχής, ο χώρος της πλατείας μπροστά από τα δύο αυτά καφενεία είχε γίνει το πραγματικό κέντρο της πόλης. Εκεί μαζεύονταν οι εργάτες, οι έμποροι με την πραμάτεια τους, σχεδόν όλοι.

Στην πλατεία 23<sup>ης</sup> Μαρτίου κυκλοφορούσαν και άφθονα καρότσια, τα οποία έμοιαζαν με κάρα και είχαν δύο μεγάλες ρόδες. Τα έσερναν άνθρωποι, οι οποίοι κυκλοφορούσαν με ένα σαμάρι στην πλάτη και μετέφεραν οτιδήποτε, προκειμένου να βγάλουν το μεροκάματό τους.



Εικόνα 8: Η πλατεία 23<sup>ης</sup> Μαρτίου (ΚΛΗΡΟΠΟΥΛΟΣ, 1997)

### 5.1.2 Η πλατεία των Αγίων Αποστόλων.

Η πλατεία των Αγίων Αποστόλων ήταν σχεδόν όπως και σήμερα. Η διαφορά ήταν ότι τότε δεν υπήρχε το μνημείο και ότι εκεί λειτουργούσε η λαχαναγορά. Από την πλατεία αυτή περνούσαν τα λεγόμενα "καροτσάκια", που ήταν μικρά, κινητά εμπορικά καταστήματα. Πάνω σε μια βάση με ρόδες, υπήρχε ένα μεγάλο τελάρο όπου εκεί οι έμποροι συσώρευαν πλήθος διαφόρων εμπορευμάτων. Τραβούσαν το ενδιαφέρον και ο κόσμος τους προτιμούσε γιατί πουλούσαν πολύ φθηνότερα από τα μαγαζιά.



**Εικόνα 9: Η πλατεία των Αγίων Αποστόλων (ΚΛΗΡΟΠΟΥΛΟΣ, 1997)**

### **5.1.3 Η πλατεία της Υπαπαντής.**

Παραπάνω από τους Αγίους Αποστόλους, συναντάμε την οδό Υπαπαντής, η οποία κόβονταν από ένα μεγάλο πηγάδι, την πηγάδα της Υπαπαντής όπως λέγονταν. Ψηλά, φάνταζε ο ναός της Υπαπαντής του Σωτήρος, όπως και τώρα άλλωστε.

Με εξαίρεση ένα φαρμακείο, ένα καφενείο, ένα φωτογραφείο και μερικά ακόμη μαγαζιά, η οδός Υπαπαντής είχε μόνο κατοικίες. Μεταξύ της πλατείας των Αγίων Αποστόλων και της οδού Υπαπαντής, ήταν συγκεντρωμένα από τη μια μεριά παπλωματάδικα και από την άλλη λαϊκά εμπορικά καταστήματα και καπελάδικα.





**Εικόνα 10: Η πλατεία της Υπαπαντής (ΚΛΗΡΟΠΟΥΛΟΣ, 1997)**

#### **5.1.4 Η πλατεία Βασιλέως Γεωργίου.**

Η πλατεία Βασιλέως Γεωργίου ήταν, και είναι, στο κέντρο επί της οδού Αριστομένους και αποτελούσε από τότε το κέντρο της κοσμικής ζωής. Εκεί υπήρχε δρόμος που έκοβε την πλατεία στα δύο. Το βορινό τμήμα της είχε δύο θαυμάσια κηπάρια με τις προτομές του Αναγνωσταρά και του Παπαφλέσσα. Δρόμος υπήρχε και στη δυτική πλευρά, μεταξύ των καφενείων και της πλατείας.

Το κεντρικό της τμήμα αποτελούσε χώρο αναψυχής και περιπάτων. Εμπορική κίνηση δεν υπήρχε καθόλου και τα καταστήματα ήταν ελάχιστα. Στη βόρεια πλευρά υπήρχε ένα καφενείο και ένα κουρείο. Στην ανατολική πλευρά, ένα σιλωτήριο και ένα φαρμακείο. Σε όλη αυτή την πλευρά δεν υπήρχε άλλο μαγαζί. Παρακάτω ήταν η Τράπεζα Αθηνών (εκεί που τώρα βρίσκεται η Εθνική Τράπεζα), πιο κάτω η Τράπεζα Ελλάδος, δύο χειμερινοί κινηματογράφοι ο "Εσπερος" και το

"Τριανόν" και η Λαϊκή Σχολή (το σημερινό Πνευματικό Κέντρο). Στην πλευρά αυτή χτίστηκε και η πρώτη πολυκατοικία στην Καλαμάτα, το έτος 1964.



**Εικόνα 11: Η πλατεία Βασιλέως Γεωργίου (ΚΛΗΡΟΠΟΥΛΟΣ, 1997)**

## 5.2 Οι τέσσερις αυτές πλατείες σήμερα.

Οι τρεις από αυτές τις πλατείες, η πλατεία 23<sup>ης</sup> Μαρτίου, η πλατεία των Αγίων Αποστόλων και η πλατεία της Υπαπαντής έχουν παραμείνει σχεδόν οι ίδιες. Η διαφορά τους είναι ότι και στις τρεις υπάρχουν πολλά περισσότερα μαγαζιά, εμπορικά, κέντρα διασκέδασης, μαγαζιά εστίασης, περίπτερα κ.α. Επίσης, οι ονομασίες των οδών και των τεσσάρων πλατειών παραμένουν οι ίδιες.

Η πλατεία Βασιλέως Γεωργίου παρουσιάζει την μεγαλύτερη αλλαγή. Επάνω στην πλατεία και μετά τον δρόμο (οδό Αριστομένους) απέναντι από αυτήν, υπάρχουν δεκάδες μαγαζιά και επιχειρήσεις. Ιδιωτικές και δημόσιες επιχειρήσεις όπως

φροντιστήρια, τράπεζες, μαγαζιά που εμπορεύονται ρούχα και υποδήματα, καφετέριες, γυμναστήρια, η βιβλιοθήκη, κοσμηματοπωλεία κτλ. Στην πλατεία υπάρχουν, επίσης, πολλά παγκάκια, δέντρα κι ένα σιντριβάνι που κατασκευάστηκε και λειτουργεί από το έτος 2007.

Οι αλλαγές συγκριτικά με παλαιότερα χρόνια, είναι μεγάλες στην πόλη της Καλαμάτας. Ιδιαίτερα μετά τον σεισμό του 1986, η πόλη αναβαθμίστηκε και πολιτισμικά και ως προς τη δομή της. Οι αλλαγές αυτές δεν περιορίζονται μόνο στο κέντρο της, αλλά και στο λιμάνι, στις παραλίες της και στις γύρω περιοχές. Κάποια παραδείγματα είναι η οδός Φαρών, όπου παλαιότερα υπήρχε ένας απέραντος πορτοκαλεώνας και τώρα είναι ένας από τους μεγαλύτερους δρόμους εντός της πόλης με εμπορική δραστηριότητα, το προσφάτως ανακαινισμένο Πανεπιστήμιο που λειτουργεί στο χώρο του παλαιού στρατοπέδου της Καλαμάτας, το Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα κ.α.



**Εικόνα 12: Πορτοκαλεώνας στην οδό Φαρών (ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ, 1996)**



**Εικόνα 13: Αεροφωτογραφία του Τ.Ε.Ι της Καλαμάτας**



**Εικόνα 14: Το Πανεπιστήμιο Καλαμάτας.**



**Εικόνα 15: Η πλατεία Βασιλέως Γεωργίου σήμερα.**



**Εικόνα 16: Η πλατεία 23<sup>ης</sup> Μαρτίου σήμερα.**

**ΕΝΟΤΗΤΑ 6: ΟΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΟΥ  
ΚΕΝΤΡΟΥ ΤΗΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ  
ΚΑΙ Η ΕΜΠΟΡΙΚΗ  
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ.**

## 6.1 Οι Υπηρεσίες του κέντρου της πόλης.

Το κέντρο αποτελεί τη καρδιά της πόλης της Καλαμάτας. Εκεί λαμβάνει χώρα το μεγαλύτερο μέρος της εμπορικής δραστηριότητας της πόλης και γι αυτό παίζει καθοριστικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη όχι μόνο της Καλαμάτας αλλά και της ευρύτερης περιοχής.

Επιπρόσθετα, εκεί εδρεύουν οι περισσότερες υπηρεσίες της και είναι οι ακόλουθες:

1. Μητρόπολη Μεσσηνίας
2. Σταθμός Τουριστικής Αστυνομίας Καλαμάτας
3. Στρατολογικό Γραφείο Καλαμάτας
4. Εισαγγελία Καλαμάτας
5. Πρωτοδικείο Καλαμάτας
6. Διοικητικό Πρωτοδικείο
7. Πταισματοδικείο Καλαμάτας
8. Ειρηνοδικείο Καλαμάτας
9. Δικηγορικός Σύλλογος Καλαμάτας
10. Νομαρχία Μεσσηνίας
11. Δήμος Καλαμάτας
12. Ομοσπονδία Επαγγελματικών – Βιοτεχνικών & Εμπορικών Σωματείων Καλαμάτας Ν. Μεσσηνίας
13. Εργατικό Κέντρο Καλαμάτας
14. Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Ν. Μεσσηνίας

15. Εμπορικός Σύλλογος Καλαμάτας
16. Δ/ση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Καλαμάτας
17. Δ/ση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Μεσσηνίας
18. Κέντρο Υποδοχής Επενδυτών
19. Αναπτυξιακή Δημοτική Επιχείρηση Καλαμάτας (Α. Δ. Ε. Κ.)
20. Δημοτική Επιχείρηση Τουριστικής Ανάπτυξης (Δ. Ε. Τ. Α. Κ.)
21. Δημοτική Επιχείρηση Πολιτιστικής Ανάπτυξης Καλαμάτας (Δ.Ε.Π.Α.Κ.)

## 6.2 Η εμπορική δραστηριότητα στην Καλαμάτα και οι επιχειρήσεις στο κέντρο αυτής.

Οι εμπορικές επιχειρήσεις που βρίσκονται στην πόλη σήμερα, είναι 4807. Παρακάτω θα δούμε πως εμφανίζονται οι επιχειρήσεις στο κέντρο της Καλαμάτας σύμφωνα με τις καταγραφές της τελευταίας δεκαετίας ανά κλάδο.

- **Εγγραφή επιχειρήσεων ανά κλάδο (τμήμα):**

<b>ΤΜΗΜΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟ:</b>	<b>14</b>
<b>ΤΜΗΜΑ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΟ:</b>	<b>1009</b>
<b>ΤΜΗΜΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟ:</b>	<b>3529</b>
<b>ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟ:</b>	<b>1656</b>
<b>ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ:</b>	<b>229</b>
<b>ΤΜΗΜΑ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ:</b>	<b>99</b>



- Διαγραφή επιχειρήσεων ανά κλάδο (τιμήμα):

<b>ΤΜΗΜΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟ:</b>	<b>17</b>
<b>ΤΜΗΜΑ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΟ:</b>	<b>893</b>
<b>ΤΜΗΜΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟ:</b>	<b>3043</b>
<b>ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟ:</b>	<b>1583</b>
<b>ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ:</b>	<b>54</b>
<b>ΤΜΗΜΑ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ:</b>	<b>63</b>

**Πίνακας 1. Εγγραφές και διαγραφές επιχειρήσεων την περίοδο 01/01/1996 έως 31/12/2006. Πηγή: Επιμελητήριο Μεσσηνίας**

- Κατανομή επιχειρήσεων στις κεντρικές οδούς της Καλαμάτας:

Αριστομένους	193
Αναγνωσταρά	81
Νέδοντος	113
Υπαπαντής	30
Πλατείας 23 <sup>ης</sup> Μαρτίου	34
Αριστοδήμου	96
Σιδηροδρομικού Σταθμού	19
Φραντζή	40

**Πίνακας 2. Επιχειρήσεις με έδρα τις κεντρικές οδούς της Καλαμάτας. Πηγή: Επιμελητήριο Μεσσηνίας**

**ΕΝΟΤΗΤΑ 7: ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ  
ΣΧΕΣΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ  
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ  
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ**

## 7.1 Παρουσίαση Ερωτηματολογίου

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό πόσο σημαντικό είναι το κέντρο της πόλης για την ανάπτυξη και οικονομική ευμάρεια της Καλαμάτας αλλά και της ευρύτερης περιοχής καθώς στο κέντρο συγκεντρώνεται μεγάλο μέρος της εμπορικής δραστηριότητας.

Για το λόγο αυτό συντάχθηκε και μοιράστηκε ένα ανώνυμο ερωτηματολόγιο το οποίο έχει ως σκοπό να μελετήσει και να αναδείξει τα προβλήματα που οι επιχειρηματίες της περιοχής βιώνουν και να καταγράψει τις απόψεις τους σχετικά με ενδεχόμενες λύσεις ή προτάσεις.

Οι ερωτήσεις αφορούσαν στα χαρακτηριστικά των επισκεπτών του κέντρου, στην ευκολία πρόσβασης, στις προσδοκίες και την αισιοδοξία των επιχειρηματιών, το ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης στην οικονομική ανάπτυξη του κέντρου καθώς και σε παρεμβάσεις τις οποίες θα μπορούσε να προβεί ώστε να την υποβοηθήσει.

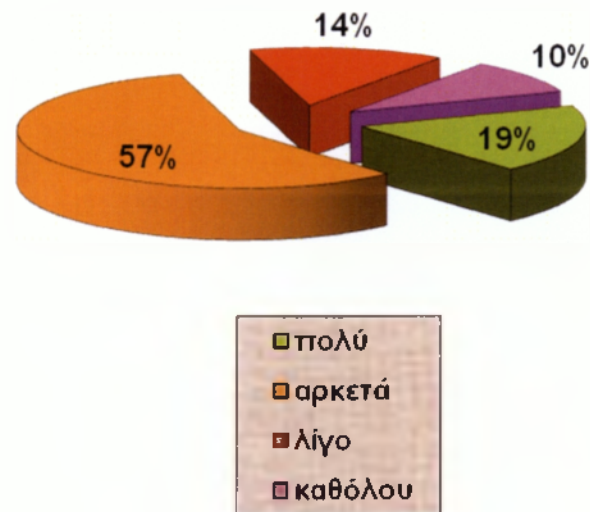
Το ερωτηματολόγιο διαμοιράστηκε σε 170 τυχαίες επιχειρήσεις που εδρεύουν στους κεντρικούς δρόμους της Καλαμάτας κατά τη περίοδο 09/04/2007-12/04/2007 και ζητήθηκε να συμπληρωθεί από τον ιδιοκτήτη της επιχείρησης. Το ποσοστό συμμετοχής ανήλθε στο 84% (142 πλήρως συμπληρωμένα ερωτηματολόγια) και τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στα παρακάτω γραφήματα.

Δόθηκε προσοχή κατά το σχεδιασμό του ερωτηματολογίου ώστε αυτό να είναι σύντομο και περιεκτικό ώστε να επιτευχθεί η μεγαλύτερη δυνατή συμμετοχή των επιχειρηματιών αλλά παράλληλα να αποτυπωθεί με τρόπο σαφή το προφίλ των επισκεπτών του κέντρου και των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι καταστηματάρχες. Επίσης η περίληψη ερωτήσεων που μετρούν την εικόνα που αυτοί έχουν για την Τοπική Αυτοδιοίκηση και τα όσα κάνει με σκοπό να συνδράμει στην οικονομική ανάπτυξη του κέντρου της Καλαμάτας μπορεί να δώσει στοιχεία και να

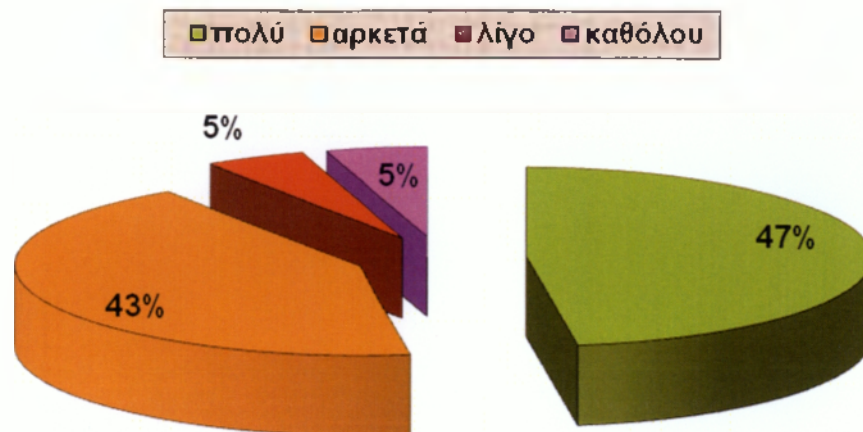
επισημάνει τους τομείς εκείνους στους οποίους χρειάζεται να γίνουν επιπλέον βελτιωτικές κινήσεις.

## 7.2 Παρουσίαση Αποτελεσμάτων

- Ερώτηση 1<sup>η</sup>: Θεωρείτε ότι η Τοπική Αυτοδιοίκηση με τις αποφάσεις-ενέργειές της επηρεάζει την εμπορική κίνηση στο κέντρο της Καλαμάτας;

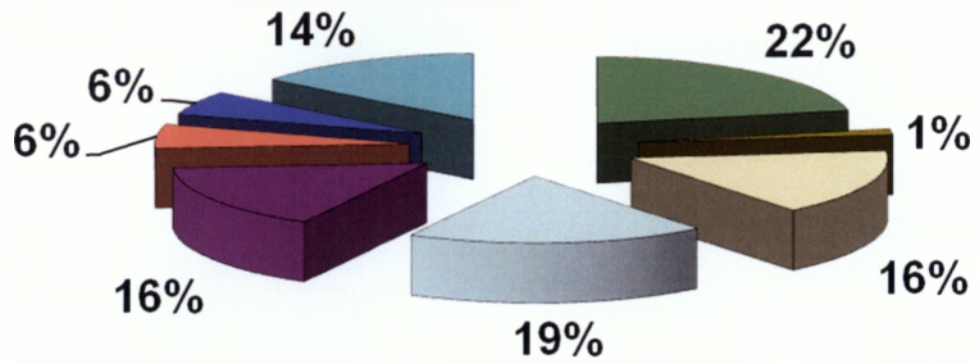


- Ερώτηση 2<sup>η</sup>: Η οικονομική ανάπτυξη του Ιστορικού Κέντρου μπορεί να βελτιωθεί από τις αποφάσεις της Τοπικής Αυτοδιοίκησης



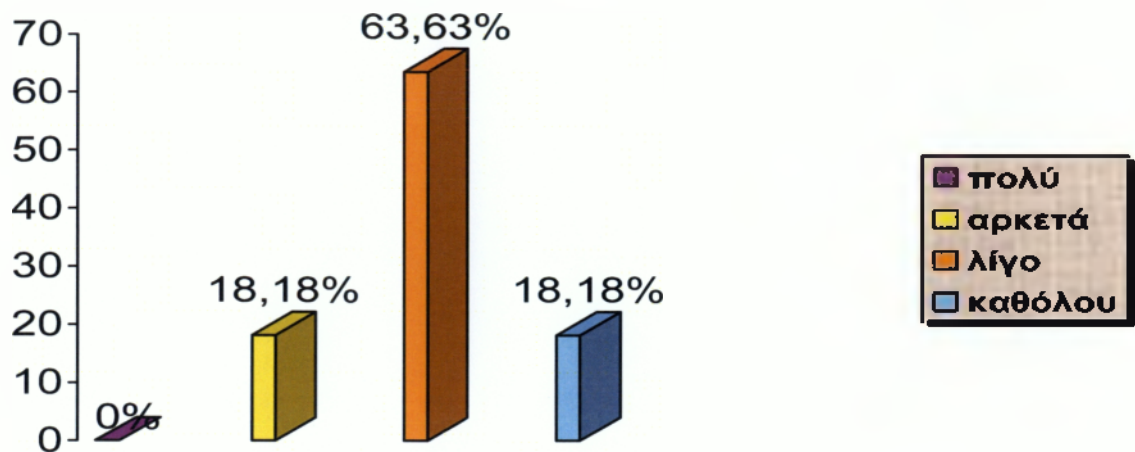
- Ερώτηση 3<sup>η</sup>: Ποια προβλήματα του Κέντρου κρίνετε ότι θα πρέπει να βελτιώσει η Τοπική Αυτοδιοίκηση

;

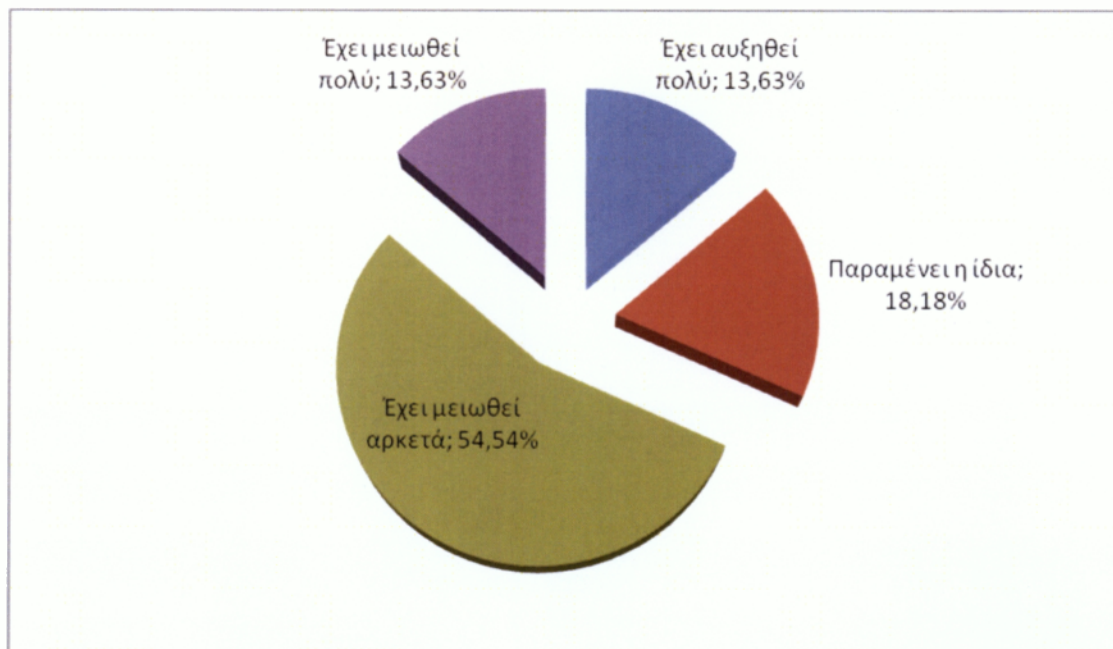


- θέσεις στάθμευσης
- ωράριο καταστημάτων
- πεζοδρομήσεις
- φωτισμός
- διαφημιστική προώθηση(πινακίδες, έντυπα, εκδηλώσεις)
- δημοτικά τέλη και λοιπά οικονομικά κίνητρα
- δημόσια συγκοινωνία
- αναπαλαίωση κτιρίων

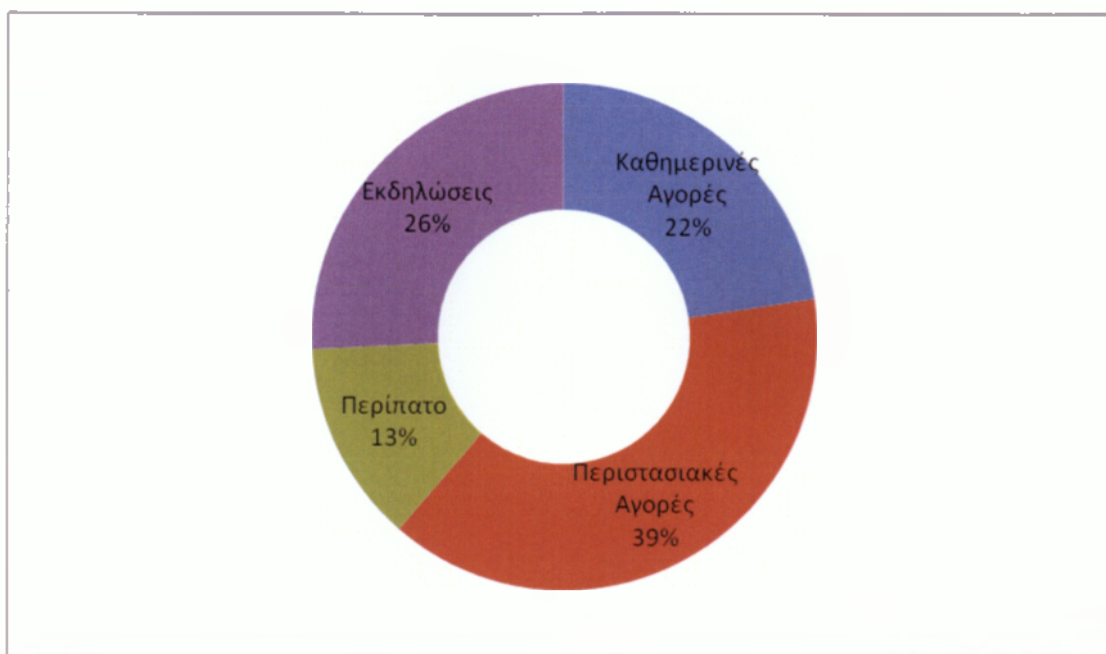
- Ερώτηση 4<sup>η</sup>: Διαχρονικά, θεωρείτε ότι η Τοπική Αυτοδιοίκηση αξιοποίησε το Ιστορικό Κέντρο επαρκώς και προσπάθησαν να αναδείξουν την ιστορική – πολιτισμική του σημασία ;



- Ερώτηση 5<sup>η</sup>: Η εμπορική κίνηση στο Κέντρο, σε σύγκριση με το ύψος της πριν από 10 χρόνια, σήμερα έχει:



- Ερώτηση 6<sup>η</sup>: Οι πολίτες της Καλαμάτας επισκέπτονται το Ιστορικό Κέντρο κυρίως για:

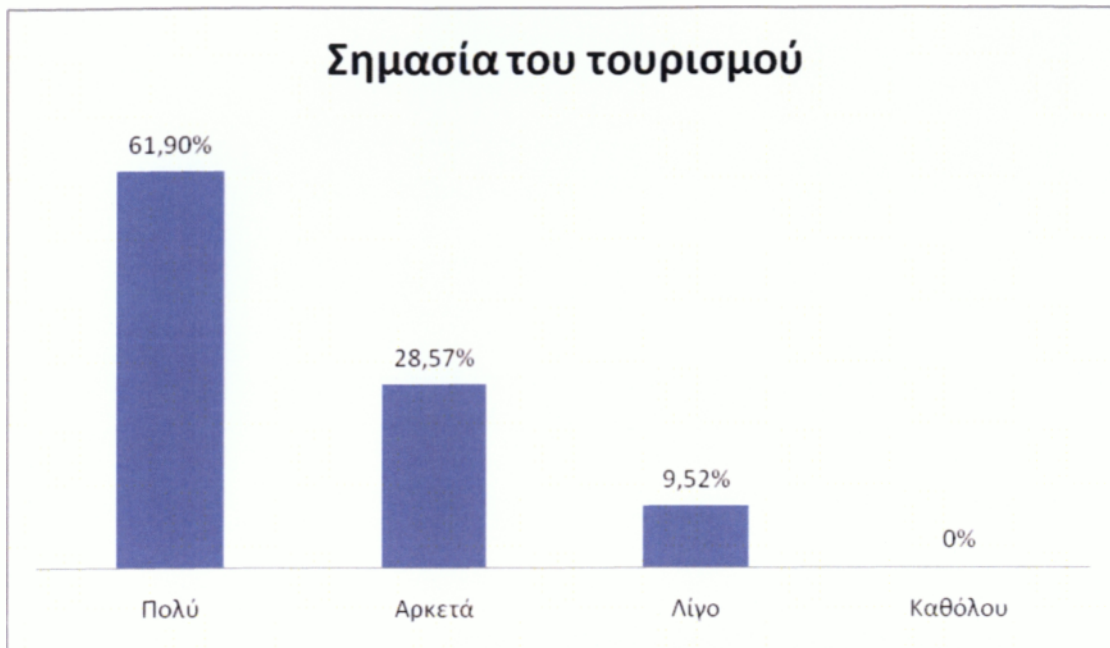


- Ερώτηση 7<sup>η</sup>: Ποιες ηλικιακές ομάδες επισκέπτονται συχνότερα το κέντρο;

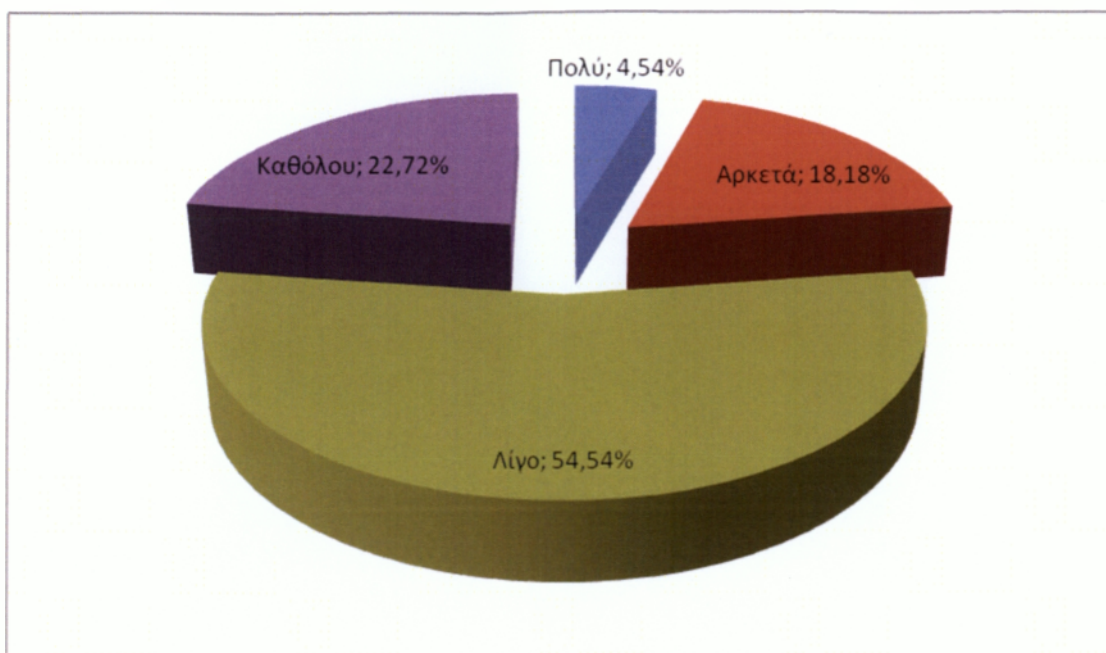




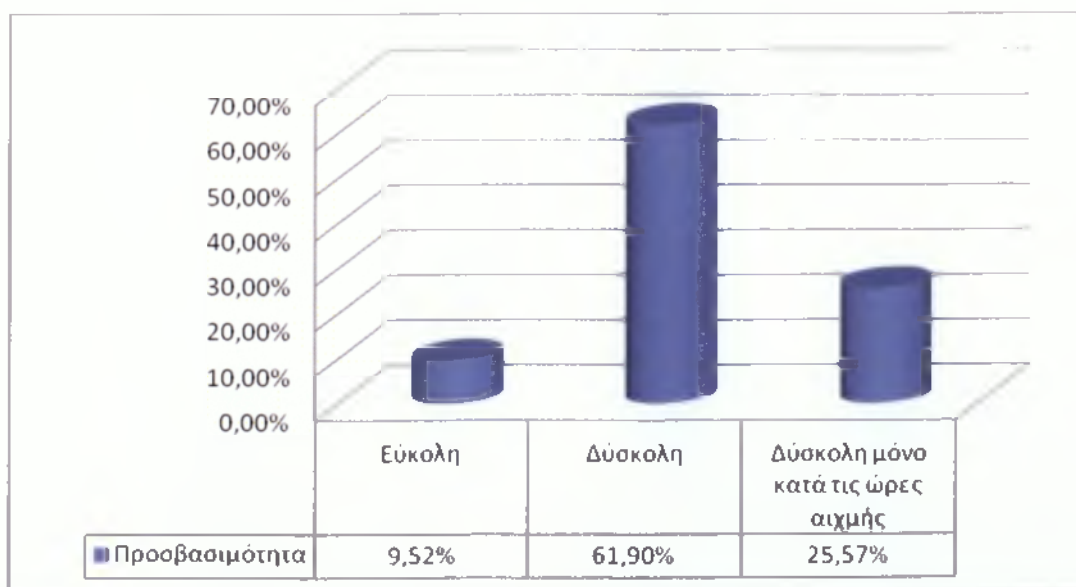
- Ερώτηση 8<sup>η</sup>: Θεωρείτε ότι ο τουρισμός παίζει σημαντικό ρόλο στην οικονομική ζωή της πόλης ;



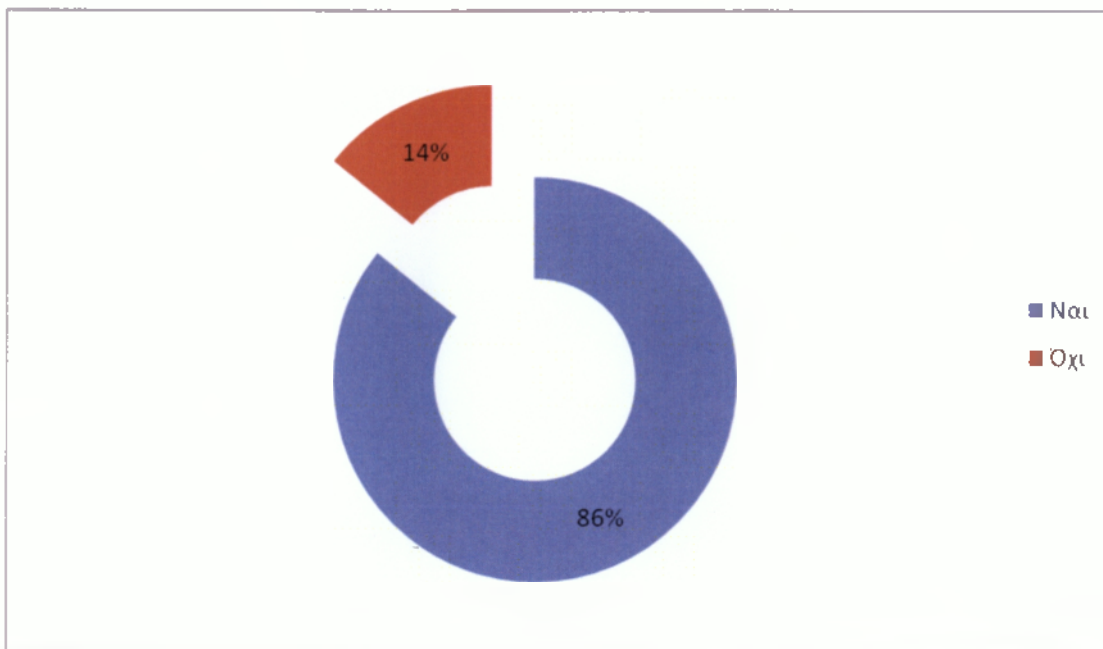
- Ερώτηση 9<sup>η</sup>: Πιστεύετε ότι η Τοπική Αυτοδιοίκηση συμμετέχει ενεργά στην ανάπτυξη του τουρισμού στην πόλη (μουσεία, χώροι με πράσινο κτλ.) ;



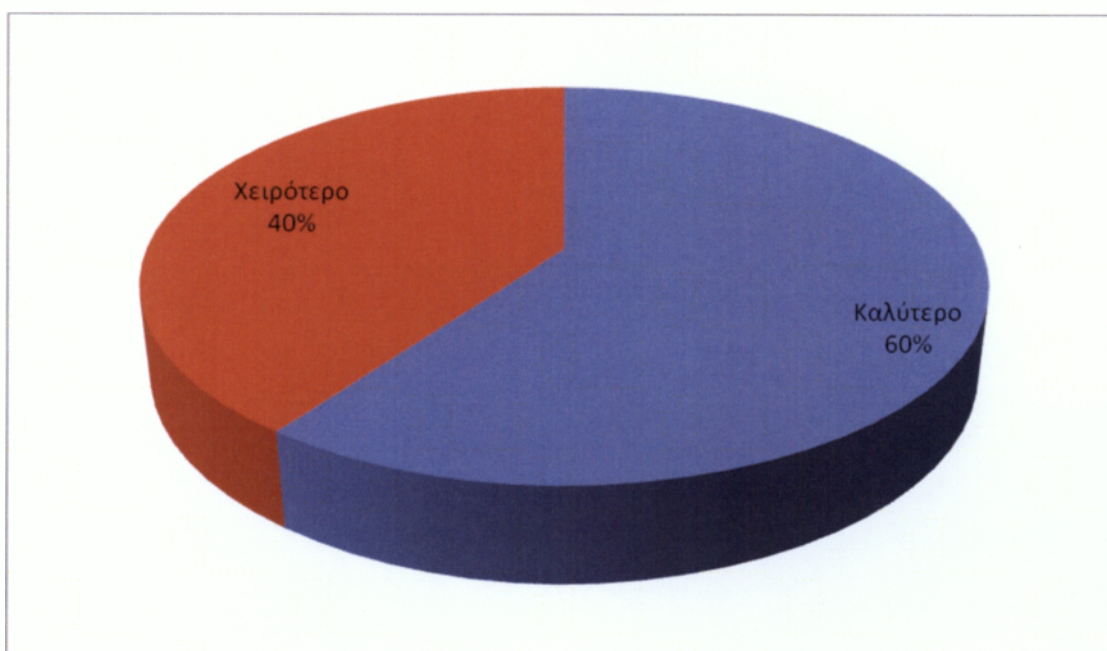
- Ερώτηση 10<sup>η</sup>: Πως κρίνετε την πρόσβαση στο κέντρο της Καλαμάτας ;



- Ερώτηση 11<sup>η</sup>: Πιστεύετε ότι τα ήδη υπάρχοντα καταστήματα καλύπτουν τις ανάγκες των κατοίκων και των επισκεπτών ;



- Ερώτηση 12<sup>η</sup>: Το μέλλον του Κέντρου της Καλαμάτας πιστεύετε ότι θα είναι καλύτερο ή όχι ;



### 7.3 Ανάλυση αποτελεσμάτων

Τα παραπάνω αποτελέσματα της έρευνας καταδεικνύουν τη σημασία που αποδίδουν οι επιχειρηματίες του κέντρου της Καλαμάτας στο ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Το 76% δηλώνει ότι μπορεί να επηρεάσει την εμπορική κίνηση με τις ενέργειές της ενώ το 90% πιστεύει ότι η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να βελτιώσει την οικονομική ανάπτυξη του κέντρου.

Στον εντοπισμό των προβλημάτων που μαστίζουν τους επιχειρηματίες του κέντρου και στα οποία η Αυτοδιοίκηση θα μπορούσε, τουλάχιστον μέχρι ενός βαθμού, να συμβάλει για την επίλυσή τους οι απαντήσεις είναι μάλλον διαμοιρασμένες και δεν υπάρχει συναίνεση μεταξύ των καταστηματαρχών για το ποια είναι τα κύρια και φλέγοντα ζητήματα, κάτι το οποίο σημαίνει πως οι αρμόδιες αρχές θα πρέπει να φροντίσουν μια σειρά διαφορετικών θεμάτων και να κάνουν ορθή κατανομή των πόρων τους ώστε να προβούν στις απαραίτητες ενέργειες με σκοπό τη βελτίωση των συνθηκών με το χαμηλότερο δυνατό κόστος και στο συντομότερο

χρονικό διάστημα αλλάζοντας παράλληλα την άποψη των επιχειρηματιών, η πλειονότητα των οποίων πιστεύουν πως η Τοπική Αυτοδιοίκηση δεν φροντίζει και δεν αξιοποιεί το κέντρο της πόλης.

Κινήσεις προσέλκυσης τουριστών στο κέντρο θα μπορούσαν επίσης να κριθούν ως θετικές από τους επιχειρηματίες καθώς πιστεύουν σε ποσοστό 90% ότι η τουριστική κίνηση συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη της πόλης, τομέας στον οποίο η αυτοδιοίκηση δεν συμμετέχει ενεργά σύμφωνα με τους επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στο κέντρο.

Η προσβασιμότητα του κέντρου της πόλης επίσης φαίνεται να απασχολεί ιδιαίτερα μερίδα των καταστηματαρχών οι οποίοι κρίνουν ότι είναι δυσχερής, τουλάχιστον κατά τις ώρες αιχμής σε ποσοστό 90%. Είναι προφανές ότι δεν μπορούν να αξιοποιηθούν και να αποδώσουν οι όποιες αλλαγές γίνουν αν οι κάτοικοι, αλλά και οι τουρίστες, δεν έχουν απρόσκοπτη πρόσβαση στο κέντρο της πόλης για να τη χαρούν και να επισκεφθούν παράλληλα τα διάφορα εμπορικά καταστήματα που εδρεύουν εκεί.

Τα στοιχεία της έρευνας μας δείχνουν ότι η Τοπική Αυτοδιοίκηση θα πρέπει να λάβει μέτρα για την άμεση βελτίωση της κατάστασης που επικρατεί στο κέντρο της πόλης, να επιλύσει χρόνια προβλήματα και να συνδράμει τους επιχειρηματίες ώστε να έχουν τις καλύτερες δυνατές συνθήκες που θα προσφέρουν στους ίδιους, αλλά και σε ολόκληρη τη πόλη, καλύτερες προοπτικές.

# Βιβλιογραφία

- DAPPER, O. 1688. *Naukeurige beschryving van Morea*. Amsterdam.
- E-CITY.GR. 2010. *Καλαμάτα* [Online]. Hellas Informatics. Διαθέσιμο από: <http://www.e-city.gr/messinia/home/view/view.php 2008>.
- ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ. 1990. *Τα ιδιόκτητα διατηρητέα κτίρια του Δήμου, Καλαμάτα, Δήμος Καλαμάτας*.
- ΚΑΛΟΚΥΡΗΣ, Κ. 1973. *Βυζαντινά εκκλησία της Ι. Μητροπόλεως Μεσσηνίας*, Αθήνα, Τυπογραφείο αδελφών Ν. Σουρνόπουλου.
- ΚΛΗΡΟΠΟΥΛΟΣ, Ν. 1997. *Τότε στην Καλαμάτα*, Θεσσαλονίκη, Παρατηρητής.
- ΚΟΜΗΣ, Κ. 2007. *Σύναμμα*, Δωδώνη, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.
- ΚΟΥΒΕΛΑΣ, Γ. Δ. 1996. *Παναγία Υπαπαντή, Καλαμάτα, Φαράι*.
- ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ, Σ. 1993. *Η κοινωνική οργάνωση του αστικού χώρου*, Αθήνα, Παπαζήση.
- ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΗΣ, Π. Δ. 1967. *Η Λαϊκή βιβλιοθήκη της Καλαμάτας*, Καλαμάτα, Δημόπουλος.
- ΠΑΠΥΡΟΣ 1996. *Ελλάς, Η ιστορία και ο πολιτισμός του ελληνικού έθνους από τις απαρχές μέχρι σήμερα*. Αθήνα: Εκδοτικός οργανισμός Πάπυρος.
- ΣΠΑΛΑΣ, Ν. 1993. *Τουριστικός Χάρτης Μεσσηνίας*. Θεσσαλονίκη: Τουριστικές Εκδόσεις Νίκος Σπάλας.
- ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ, Δ. Δ. 1995. *ΜΕΣΣΗΝΙΑ: Η επίτομη προϊστορία και ιστορία του Μεσσηνιακού Χώρου*, Καλαμάτα, Περιφερειακές εκδόσεις.
- ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ, Δ. Δ. 1996. *Καλαμάτα (2600 π.Χ. – 1836 μ.Χ.)*, Κατερίνη, Μέντωρ.
- ΤΣΟΥΓΙΟΠΟΥΛΟΣ, Τ. 1981. *Το ελληνικό αστικό κέντρο*, Αθήνα, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.

### **Άλλες Πηγές**

- Γενικά Αρχεία του κράτους Ν. Μεσσηνίας, οδός Υπαπαντής 36 / Τηλ. 27210 93902.
- Δ.Ε.Π.Α.Κ Καλαμάτας, οδός Φαρών και Ασίνης 11, Τηλ. 27210 95611.
- Δημοτική Βιβλιοθήκη Καλαμάτας, οδός Αριστομένου 103 / Τηλ. 27210 22607.

Δημοτική Πινακοθήκη Καλαμάτας, οδός Αριστομένους 103 / Τηλ. 27210 88991.

Δημοτική Σχολή Χορού, οδός Παν. Καίσαρη 6 / Τηλ. 2721083083.

Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Καλαμάτας, οδός Μαντίκλου 17 / Τηλ. 2721028500.

Δημοτικό Ωδείο, οδός Βιλεαρδουίνου / πλατεία Υπαπαντής / Τηλ. 2721021881.

Εικαστικό εργαστήρι, οδός Ναβαρίνου 8 / Τηλ. 27210 26684.

Επιμελητήριο Μεσσηνίας, οδός πλατεία 23<sup>ης</sup> Μαρτίου / Τηλ. 2721062200.

Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο Καλαμάτας, οδός Αγίου Ιωάννου 12 και Κυριακού 1 / Τηλ. 2721028449.

Μπενάκειο Αρχαιολογικό Μουσείο Καλαμάτας, οδός Μπενάκη και Παπάζογλου 6 / Τηλ. 2721026209.